

Ville Neste

**Metsänhoitoyhdistys Metsäpohjanmaan palveluja
käyttämättömien metsänomistajajäsenien puunmyynti
Alavudella**

Opinnäytetyö

Kevät 2012

Maa- ja metsätalouden yksikkö

Metsätalouden koulutusohjelma

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Maa- ja metsätalouden yksikkö

Koulutusohjelma: Metsätalouden koulutusohjelma

Suuntautumisvaihtoehto: Metsätaloustuotannon suuntautumisvaihtoehto

Tekijä: Ville Neste

Työn nimi: Metsänhoitoyhdistys Metsäpohjanmaan palveluja käyttämättömien metsänomistajajäsenien puunmyynti Alavudella

Ohjaaja: Ossi Vuori

Vuosi: 2012

Sivumäärä: 61

Liitteiden lukumäärä: 2

Metsänhoitoyhdistys Metsäpohjanmaa on kolmen kunnan (Alavus, Kuortane, Seinäjoki) alueella toimiva metsänhoitoyhdistys.

Tällä tutkimuksella oli tarkoitus selvittää kyselytutkimuksen muodossa, kuinka moni Metsänhoitoyhdistys Metsäpohjanmaan palveluita käyttämättömistä Alavudella metsää omistavista metsänomistajajäsenistä oli tehnyt puukaupan vuosien 2003–2012 ja mitkä asiat olivat vaikuttaneet puukaupan syntyyn.

Tutkimuksessa selvitettiin kyselytutkimuksen ja pohdintojen avulla puukauppaan vaikuttaneita syitä puukaupan vuosien 2003–2012 välisenä aikana tehneiltä sekä puuta myymättömiltä. Tutkimuksessa vertailtiin puuta myyneiden ja tuona aikana puuta myymättömien mielipiteitä keskenään. Vertailulla pyrittiin etsimään puukaupan syntyyn vaikuttaneita tekijöitä molempien ryhmien osalta.

Tutkimuksen mukaan metsätilan koolla havaittiin olevan vaikutusta kyselyn kohderyhmän puunmyyntikäyttäytymiseen, sillä kaikki puuta myymättömät metsänomistajat omistivat metsää alle 50 ha. Vastaavasti yli 50 ha metsää omistaneet olivat kaikki tehneet puukauppaa jonkin metsäalan toimijan kanssa. Taloudellinen tuotto oli kyselyyn vastanneilla puukaupan tehneillä metsänomistajilla tärkein puunmyyntipäätökseen vaikuttanut tekijä. Metsän oma käyttö oli kyselyyn vastanneilla puuta myymättömillä metsänomistajilla tärkein puunmyyntipäätökseen vaikuttanut tekijä.

Tutkimus sisältää yleistä tietoa Metsänhoitoyhdistys Metsäpohjanmaan toiminnasta ja Alavudelle tyypillisimmistä ominaispiirteistä. Alavus on kaupunki, joka sijaitsee eteläisellä Etelä-Pohjanmaalla. Pinta-alaa Alavudella on 843 km². Metsänomistajia Alavudella on 1625, joista 623 ei ole käyttänyt Metsänhoitoyhdistys Metsäpohjanmaan palveluja.

Tutkimuksen mukaan 66 % vastanneista metsänomistajista piti tarpeellisena metsänhoitoyhdistyksen toimintaa metsänomistajan avustajana puukaupassa.

Avainsanat: Metsänhoitoyhdistys, metsänomistaja, puunmyynti

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Agriculture and Forestry

Degree programme: Forestry

Specialisation: Forestry production

Author: Ville Neste

Title of thesis: Forest Management Association Metsäpohjanmaa's forest owner member's timber sales in Alavus, including those that did not use their services.

Supervisor: Ossi Vuori

Year: 2012

Number of pages: 61

Number of appendices: 2

The forest Management Association Metsäpohjanmaa is working in the area of three municipalities: which are Alavus, Kuortane, Seinäjoki (former Peräseinäjoki area).

The purpose of this study is to examine, in a survey form, how many of Forest Management Association Metsäpohjanmaa's forest owner members have made timber sales between the years 2003–2012 and what factors contributed to the timber sales. The study compares the timber sales which some forest owners have made during those years with the forest owners who did not make timber sales.

The Study shows that the forest estate's size was found to have an impact on the target group's timber sales. All of the forest owners who did not sell wood owned less than 50 hectares of forest, whereas, forest owners who owned more than 50 hectares of forest had all made timber sales. The majority of respondents, who had submitted timber sales, answered that economic return was the most important factor affecting the timber sale decision. The most important reason which affected the timber trade of forest owners who had not made timber sales was their own use of the forest.

The study contains general information about the Forest Management Association Metsäpohjanmaa and some key features of Alavus. Alavus is a city which is located in South-Ostrobothnia. The area of Alavus is 843 square kilometers. There are 1625 forest owners in Alavus of which 623 have not used the Forest Management Association Metsäpohjanmaa's services.

According to the study 66 per cents of respondents found the forest management association's operation, as an assistant in the timber sales, to be necessary.

Keywords: forest management association, forest owner, timber sale

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
Kuvio- ja taulukkoluetelo.....	6
Käytetyt termit ja lyhenteet	9
1. JOHDANTO.....	11
1.1 Aiheen valinta	11
1.2 Kyselytutkimuksen tausta ja tavoitteet	11
1.2.1 Metsänomistus Alavudella.....	11
1.2.2 Tutkimuksen tarkoitus	12
2. METSÄNHOITOYHDISTYS METSÄPOHJANMAA	14
2.1 Puukaupalliset palvelut	14
2.2 Metsänhoidolliset palvelut	17
2.3 Asiantuntijapalvelut	18
3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS JA AINEISTON HANKINTA.....	19
3.1 Menetelmät ja aineisto	19
3.2 Tutkimuksessa selvitettävät asiat ja vastausaktiivisuus	20
3.3 Vastaaajien perustiedot	21
3.3.1 Vastanneiden ikä.....	21
3.3.2 Vastanneiden sukupuoli	22
3.3.3 Vastanneiden metsän omistusmuoto	23
3.3.4 Vastanneiden ammatti	24
3.3.5 Vastanneiden metsämaan pinta-alat.....	25
3.3.6 Vastanneiden asuinpaikka ja metsän sijainti	27
3.3.7 Vastanneiden metsätaloussuunnitelman voimassaolo	28
4 TULOKSET	30
4.1 Metsänhoitoyhdistyksen palveluja käyttämättömien puukauppa.....	30
4.2 Metsänomistajien metsänkäyttö.....	33
4.2.1 Puukaupan vuosien 2003–2012 välillä tehneiden metsänomistajien metsänkäyttö.....	36

4.2.2 Puuta myymättömien metsänomistajien metsänkäyttö	37
4.3 Puukaupan syntyyn vaikuttaneita tekijöitä	38
4.3.1 Metsänhoitosuosituksset.....	38
4.3.2 Koneellinen puunkorjuu.....	41
4.3.3 Puunmyyntipäätökseen vaikuttaneet tekijät	45
4.4 Metsänhoitoyhdistyksen roolin tärkeys ja metsäteollisuuden kartelliepäilyt puukaupassa.....	47
4.4.1 Metsänhoitoyhdistys puukaupassa metsänomistajan avustajana	47
4.4.2 Metsäteollisuuden puukaupallisten kartelliepäilyjen vaikutus puukaupan luotettavuuteen.....	49
5. PÄÄTELMIÄ	52
5.1 Pohdintaa tutkimuksesta.....	52
5.2 Päätuloksia tutkimuksesta	53
5.3 Huomioita tutkimuksesta.....	55
LÄHTEET	57
LIITTEET	

Kuvio- ja taulukkoluetelo

Kuvio 1. Vastanneet ikäryhmittäin.....	22
Kuvio 2. Metsän omistusmuotojen jakautuminen vastanneiden kesken.	23
Kuvio 3. Kyselyyn vastanneet ammattiryhmittäin.....	24
Kuvio 4. Vastanneiden metsämaan pinta-alat metsänomistajittain.	26
Kuvio 5. Vastanneiden metsän sijainti metsänomistajittain.....	28
Kuvio 6. Vastanneiden metsätaloussuunnitelman voimassaolo.....	29
Kuvio 7. Puukaupan 2003–2012 välisenä aikana tehneiden metsänomistajien jakautuminen puunostajien kesken.....	31
Kuvio 8. Kyselyyn vastanneet metsänomistajat, jotka ovat tehneet puukaupan vuosien 2003–2012 välisenä aikana. Prosenttia hehtaaria metsää omistaneista on tehnyt puukaupan.	32
Kuvio 9. Kotitarvepuun käyttötarkoitukset kysymykseen vastanneilla.....	34
Kuvio 10. Kyselyyn vastanneille metsänomistajille tärkeimmät metsän käyttömuodot.	35
Kuvio 11. Puukaupan 2003–2012 välisenä aikana tehneille metsänomistajille tärkeimmät metsän käyttömuodot.....	37
Kuvio 12. Puuta vuosien 2003–2012 välisenä aikana myymättömien metsänomistajien tärkeimmät metsän käyttömuodot.	38

- Kuvio 13. Puukaupan vuosina 2003–2012 tehneiden mielipiteet väittämään: ”Nykyiset metsänhoitosuosituksset ovat hyvät metsikön kehityksen kannalta?” Prosentteina puukaupan tehneistä..... 40
- Kuvio 14. Puuta vuosien 2003–2012 välillä myymättömien mielipiteet väittämään: ”Nykyiset metsänhoitosuosituksset ovat hyvät metsikön kehityksen kannalta?” Prosentteina puuta myymättömien mielestä. 41
- Kuvio 15. Mielipiteet väittämään: ”Koneellisen puunkorjuun työpäivä on nykyisin yleisesti hyvällä tasolla?” Prosenttiosuuksina puukaupan vuosien 2003–2012 välisenä aikana tehneistä..... 42
- Kuvio 16. Mielipiteet väittämään: ”Koneellisen puunkorjuun työpäivä on nykyisin yleisesti hyvällä tasolla?” Prosenttiosuuksina puuta vuosien 2003–2012 välisenä aikana myymättömistä. 43
- Kuvio 17. Onko koneellisen puunkorjuun mielipide on vaikuttanut puunmyyntiaikeisiin? 44
- Kuvio 18. Väittämän ’Koneellisen puunkorjuun työpäivä on yleisesti hyvällä tasolla’ vastausten vaikutus vastanneiden puunmyyntiaikeisiin. 44
- Kuvio 19. Puunmyyntipäätökseen vaikuttavat tekijät. Prosenttia kyselyyn vastanneilla metsänomistajilla..... 46
- Kuvio 20. Puunostajien välisen vertailun vaikeus puutavaran hinnoissa ja mitta- ja laatuvaatimuksissa on ollut esteenä puukaupan tekemiselle. 48
- Kuvio 21. Metsänhoitoyhdistyksen tekemä puunostajien, hintojen ja puutavaralajien kilpailutuksen sekä puunkorjuun valvonnan tarpeellisuus metsänomistajien mielestä. (Prosenttia vastanneista) 49

Kuvio 22. Ovatko julkisuudessa olleet metsäteollisuuden puukaupalliset kartelliepäilyt heikentäneet puukaupan luotettavuutta metsänomistajan mielestä? (Prosenttia vastanneista) 51

Käytetyt termit ja lyhenteet

Energiapuu	Puutavara, joka on tarkoitettu poltettavaksi. Ainespuuta pienempää tai heikkolaatuisempaa puutavaraa käytetään myös runsaasti energiapuuna. Kantoja ja hakkuutähteitä käytetään myös runsaasti energiapuuna. Halot ja pilkkeet ovat myös energiapuuta.
Etämetsänomistaja	Metsänomistaja, joka ei asu samalla paikkakunnalla, missä omistaa metsää.
Hankintahinta	Hankintakaupoissa puutavaralajeittain maksettava yksikköhinta autotien varteen toimitetusta puusta. (Tuhat tärkeää termiä 2006, 15.)
Kantohinta	Pystykaupoissa maksettava puun yksikköhinta, joka ei sisällä korjuu- ja kuljetuskustannuksia. (Tuhat tärkeää termiä 2006, 26.)
Kehitysluokka	On puuston metsänhoidollista ja puuntuotannollista kehitysvaihetta arviointihetkellä kuvaava luokitus. Kehitysluokka määritetään vain metsämaalla. (Tapion taskukirja 2008, 267.)
Kehitysluokka T2	Varttunut taimikko, jonka runkoluku on yli uusimisrajan ja keskipituus ylittää 1,3 m. Varttunut taimikko on lisäksi keskiläpimitaltaan rinnankorkeudelta alle 8 cm tai kuusikon ja männikön valtapituus on alle 7 m, koivulla alle 9 m. (Tapion taskukirja 2008, 269.)
Kehitysluokka O2	Nuori kasvatusmetsikkö, joka on keskiläpimitaltaan rinnankorkeudelta enintään 16 cm ja vähintään 8 cm. Havupuuston valtapituus on yli 7 m ja lehtipuustossa yli 9 m. (Tapion taskukirja 2008, 269.)

- Leimikko** Alue, joka on merkitty tai rajattu jollain tapaa puunkorjuuta varten. Voi olla myös jokin tietty ja merkitty puusto. Kaadettavien ja pystyyn jätettävien puiden valinnan (ns. leimauksen) kyseiseltä alueelta tekee metsuri tai hakkuukoneen kuljettaja. (Tuhat tärkeää termiä 2006, 40.)
- Metsänhoitoyhdistys** Metsänhoitoyhdistys on yhden tai useampien kuntien alueen käsittävä metsänomistajien yhteenliittymä. Metsänhoitoyhdistyksen tarkoituksena on edistää metsätalouden kannattavuutta ja taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävä metsätaloutta, jota sen jäsenet harjoittavat. (Tuhat tärkeää termiä 2006, 51.)
- Metsänkäyttöilmoitus** Ilmoitus, joka tehdään Metsäkeskukselle myyntihakkuusta tai metsälain erityisen tärkeiden elinympäristöjen käsitteystä. Tehtävä vähintään 14 päivää ennen toimenpiteen aloittamista.
- Puukauppa** Raakapuun myynti- ja ostotapahtuma, joka tapahtuu metsänomistajan ja puuta käyttävän teollisuuden välillä. Puukaupan eri muotoja ovat; käteiskauppa, hankintakauppa, pystykauppa ja valtakirjakauppa. (Tuhat tärkeää termiä 2006, 73.)
- Puutavaralaji** Pystypuusta metsän hakkuussa katkottu puutavara, joka on lajiteltu koon ja aiotun käytön mukaan.
- Sahatavara** Pituussuunnaltaan ainakin kahdelta sivulta sahattu puutavara, sekä mahdollisesti sahatavara on vielä edelleen työstetty tiettyihin mittoihin.

1. JOHDANTO

1.1 Aiheen valinta

Työn tilaajana oli Metsänhoitoyhdistys Metsäpohjanmaa, jossa olen suorittanut kaikki opintoihini liittyvät työharjoittelut. Työharjoittelut suoritin kolmena perättäisenä kesänä vuosina 2009, 2010 ja 2011, joten luontevaa oli hakea myös opinnäytetyön aihetta kyseisestä organisaatiosta. Idea opinnäytetyön aiheesta muotoutui Metsänhoitoyhdistys Metsäpohjanmaa ry:n toiminnanjohtaja Risto Koivulan kanssa käydystä keskustelusta. Metsänhoitoyhdistys Metsäpohjanmaa siis toimi työn tilaajana.

1.2 Kyselytutkimuksen tausta ja tavoitteet

1.2.1 Metsänomistus Alavudella

Alavus on kaupunki, joka sijaitsee eteläisellä Etelä-Pohjanmaalla. Alavudelle tyyppillistä ovat vaihtelevat metsä- ja järvimaisemat. Alavuden kaupunkia sanotaan lakeuden portiksi, sillä se sijaitsee Pirkanmaan ja Etelä-Pohjanmaan maakuntien rajalla. Alavus on myös kuusiokuntien seutukunta sekä se on samalla myös kuusiokuntien keskuspaikka. Alavuden keskusta sijaitsee kantatie 66:n ja valtatie 18:n risteyksessä. Alavuden kautta kulkee myös Seinäjoki – Haapamäki junarata. Pinta-alaa Alavudella on 843 km². Tuosta pinta-alasta vettä on 52 km². Yli hehtaarin suuruisia järviä Alavudella on 86 kappaletta, joilla rantaviivaa on yhteensä 324 kilometriä. (Yleistietoa Alavudesta [Viitattu 26.3.2012].)

Metsänomistajia Alavudella on Metsänhoitoyhdistys Metsäpohjanmaan tietojärjestelmän mukaan kaikkiaan 1625, jotka ovat myös metsänhoitoyhdistyksen jäseniä. Jäsenyys määräytyy metsänhoitomaksun perusteella. Metsänomistajista 1002 on käyttänyt metsänhoitoyhdistyksen palveluita vuosien 2003–2012 välisenä aikana, joita ovat esimerkiksi puukauppaan ja metsänhoitotöihin liittyvät palvelut, joita käsitellään tämän tutkimuksen myöhemmässä osassa. Metsänhoitoyhdistyksen tieto-

järjestelmän mukaan Alavudella on vielä 623 metsänhoitoyhdistyksen metsänomistajajäsentä, jotka eivät ole käyttäneet mitään yhdistyksen palveluita. Määrä on varsin suuri, koska kaikista metsänomistajajäsenistä tämä määrä on noin 38 %.

1.2.2 Tutkimuksen tarkoitus

Kyselytutkimuksella lähdettiin selvittämään, kuinka moni Metsänhoitoyhdistys Metsäpohjanmaan palveluita käyttämättömistä Alavudella metsää omistavista metsänomistajajäsenistä on tehnyt puukauppaa vuosien 2003–2012 välisenä aikana, eli viimeisen 10 vuoden aikana. Lisäksi oli tarkoitus selvittää, onko puuta tuona kyseisenä ajanjaksona myymättömillä ja puukauppaa tehneillä joitain vallitsevia eroja puunmyyntiinsä vaikuttavissa tekijöissä. Eli tutkitaan, onko joitain tiettyjä metsänomistajaryhmiä, jotka eivät esimerkiksi myy puuta ja mitkä ovat ne pääsyyt puuta myymättömyyteen.

Tutkimuksessa siis vertaillaan vuosina 2003–2012 välisenä aikana puukaupan tehneiden ja puuta myymättömien mielipiteitä ennalta määriteltujen kysymysten perusteella. Metsänomistajan mielipiteiden vaikutusta metsänomistajan puunmyyntiin tutkitaan vertailemalla puuta myymättömien ja puukaupan tehneiden mielipiteitä keskenään. Tutkimuksella haetaan vastauksia myös siihen, pidetäänkö kohderyhmän metsänomistajien mielestä metsänhoitoyhdistyksen toimintaa puukaupan kilpailuttajana metsänomistajan puolesta tärkeänä.

Kyselyn kohderyhmäksi rajattiin Alavudella metsää omistavat metsänhoitoyhdistyksen palveluita käyttämättömät metsänomistajat. Kohderyhmä rajattiin näin, koska metsänhoitoyhdistyksen koko toimialueella palveluita käyttämättömiä metsänomistajajäseniä oli suhteellisen paljon. Mikäli otanta olisi otettu koko Metsänhoitoyhdistys Metsäpohjanmaan toimialueelta, niin otanta metsänomistajista olisi täytynyt olla määrältään suurempi, jotta olisi saatu luotettavia tuloksia. Kun otanta otettiin Alavudella metsää omistavista, niin saatiin myös paremmin alueellista tietoa. Metsänhoitoyhdistyksen on myös helpompi hyödyntää toiminnassaan alueellista tietoa, koska metsänhoitoyhdistys toimii kolmessa eri toimipisteessä, joilla on myös eri toimialueet. Alavuden toimipisteessä on tällöin helppo hyödyntää tämän tutkimuksen tietoja.

Kyselyllä halutaan selvittää, ovatko nuo metsänhoitoyhdistyksen palveluita käyttämättömät metsänomistajajäsenet tehneet metsissään hakkuita, vai onko niitä tehty lainkaan ja sitä kautta metsät jääneet hoitamatta. Kyselytutkimuksella halutaan selvittää myös mahdollisia syitä, miksi metsänomistajat eivät ole käyttäneet metsänhoitoyhdistyksen palveluita.

Kyselyn pääteemaksi valittiin puukauppa, koska yleensä puukaupan seurannaisena tulee myös metsänhoitotöitä, kuten metsänuudistamisvelvollisuus. Lisäksi jos puukauppaa on tehty, niin se kielii myös siitä, että metsiä hoidetaan harvennushakkuin ja vajaatuottoiset ja uudistuskypsät metsät uudistetaan kasvamaan uutta puusukupolvea. Hakkuut siis kertovat, onko metsiä hoidettu.

Kyselytutkimuksen tarkoituksena on vertailla, onko viimeisen 10 vuoden aikana puukaupan tehneillä ja puuta myymättömillä metsänomistajilla jokin vallitseva syy siihen, miksi puukauppaa on tehty tai jätetty tekemättä. Samalla nähdään, ovatko metsänomistajat tehneet puukauppaa suoraan metsäteollisuuden puunostajien kanssa ja pitävätkö metsänomistajat ulkopuolisen toimijan suorittamaa puukaupan kilpailuttamista tärkeänä. Lisäksi tutkimuksella voidaan selvittää, tuleeko vastaajien perustiedoista esille joitain toistuvia samankaltaisuuksia, mikä on aikaansaanut esimerkiksi sen, että puukauppaa ei ole tehty.

Tutkimuksen tuloksia käytetään Metsänhoitoyhdistys Metsäpohjanmaan metsänomistajajäsenien metsänkäytön kartoittamiseen. Metsänhoitoyhdistyksen palveluita käyttäneiden metsänkäytöstä tiedetään jo entuudestaan jonkin verran, mutta heistä, jotka eivät ole käyttäneet, tiedetään melko vähän.

2. METSÄNHOITOYHDISTYS METSÄPOHJANMAA

Metsänhoitoyhdistys Metsäpohjanmaa toimii kolmen kunnan alueella. Nämä kunnat ovat Alavus, Kuortane ja Seinäjoki (entinen Peräseinäjoen alue). Kunkin kunnan alueella on omat toimistot ja toimihenkilöt, jotka palvelevat alueensa metsänomistajia. Yksityismetsien pinta-ala Metsänhoitoyhdistys Metsäpohjanmaan alueella on 113 000 hehtaaria, josta kasvullista metsämaata on 83 000 hehtaaria. Metsänomistajia yhdistyksen alueella on 3100 kappaletta. (Metsänhoitoyhdistys Metsäpohjanmaan kotisivut, [Viitattu: 26.3.2012].)

Metsänhoitoyhdistys Metsäpohjanmaan asiakkailleen tarjoamat palvelut voidaan jakaa kolmeen eri kategoriaan, joita ovat puukaupalliset palvelut, metsänhoidolliset palvelut ja asiantuntijapalvelut. (Metsänhoitoyhdistys Metsäpohjanmaan kotisivut, [Viitattu: 26.3.2012].)

2.1 Puukaupalliset palvelut

Metsänhoitoyhdistys Metsäpohjanmaan puukaupallisiin palveluihin kuuluu puunmyynnin suunnittelu, puukaupan kilpailuttaminen, puunkorjuun valvonta, hankintapalvelu ja energiapuun korjuu. Valtakirjalla metsänomistaja voi valtuuttaa Metsänhoitoyhdistyksen hoitamaan jotain edellä mainituista tehtävistä. Valtakirjassa määritellään yksityiskohtaisesti, mihin palveluihin metsänomistaja antaa Metsänhoitoyhdistykselle valtuudet. (Metsänhoitoyhdistys Metsäpohjanmaan kotisivut [Viitattu: 26.3.2012])

Puunmyynnin suunnittelu käsittää leimikon suunnittelun sekä metsänkäyttöilmoituksen teon. Metsänhoitoyhdistys valvoo metsänomistajan etua jo puunmyynnin suunnittelusta asti, jolloin metsänhoitoyhdistys katsoo leimikon luonteesta riippuen sen, miten metsänomistaja saa leimikosta parhaan mahdollisen hinnan. (Metsänhoitoyhdistys Metsäpohjanmaan kotisivut, [Viitattu: 26.3.2012].)

Suunnittelun jälkeen valmis leimikko kilpailutetaan potentiaalisten ostajien kesken ja metsänhoitoyhdistyksen vertailulaskelmien perusteella metsänomistaja voi valita itselleen edullisimman tarjouksen. Puurungon katkonnalla on suuri merkitys puu-

kaupan taloudelliseen lopputulokseen, kuten esimerkiksi tukin katkontaan, joten metsänhoitoyhdistys sisällyttää puukaupalliseen palveluunsa myös mitta- ja laatuvaatimuksista johtuvan katkonnan ja hintojen välisen vertailun. Ostajien välisen vertailun helpottamiseksi metsänhoitoyhdistyksellä on käytettävissä runkohinnan ja puutavaran katkonnan seurantaan kehitetty ohjelmisto. Ohjelmisto perustuu toteutuneiden puukauppojen puutavaran katkontatietojen keräämiseen tietopankkiin ostajakohtaisesti. Ohjelmistolla metsänhoitoyhdistys voi tehdä laskelmia ostajakohtaisesti metsänomistajalle edullisimman puutavaran katkonnan ja runkohinnan aikaansaamiseksi. (Metsänhoitoyhdistys Metsäpohjanmaan kotisivut, [Viitattu: 26.3.2012].)

Kun tarjous leimikosta on hyväksytty ja kauppa tehty ostajan kanssa, metsänhoitoyhdistys valvoo puunkorjuun toteutusta sen alkaessa. Valvontaan kuuluu muun muassa mittauksen ja korjuujäljen valvonta. Metsänhoitoyhdistys valvoo muutoinkin, että korjuutyö toteutetaan asiallisesti metsänhoitosuosituksen edellyttämällä tavalla. Metsänhoitoyhdistys voi hoitaa myös muita puunkorjuuseen liittyviä valvontatehtäviä, kuten jos metsänomistaja on tehnyt omatoimisesti puukaupan puunostajan kanssa, niin hän voi valtakirjalla antaa valvontaoikeuden metsänhoitoyhdistykselle. (Metsänhoitoyhdistys Metsäpohjanmaan kotisivut, [Viitattu: 26.3.2012].)

Metsänhoitoyhdistys tekee myös itse puunkorjuuta ja puunvälitystä metsänomistajan valtuutuksesta. Tätä sanotaan hankinta- ja korjuupalveluksi. Hankinta- ja korjuupalvelussa metsänhoitoyhdistys hoitaa hakkuun käytännössä alusta loppuun. Leimikon suunnittelun ja metsänkäyttöilmoituksen voimaan astuttua metsänhoitoyhdistys hakkauttaa leimikon paikallisilla metsäkoneyrittäjillä. Metsänhoitoyhdistys välittää puutavaralajit hakkuun jälkeen parhaaksi katsomiensa tarjousten perusteella puutavaran jatkojalostajille. Metsänhoitoyhdistys luonnollisesti ottaa puutavaran välityksestä pienen välityspalkkion välitettävän puuerän koon mukaan, jolla katetaan kyseisen toiminnan kuluja. (Metsänhoitoyhdistys Metsäpohjanmaan kotisivut, [Viitattu: 26.3.2012].)

Hakkuun jälkeen metsänhoitoyhdistys tilittää metsäkoneyrittäjän kanssa neuvottelun hakkuutaksan mukaisen hakkuupalkkion hakkuusta metsäkoneyrittäjälle. Puukauppa päättyy vasta, kun viimeisestäkin puutavaran jatkojalostajille toimitetusta

puutavaraerästä on tullut tilitys metsänhoitoyhdistykselle ja metsänhoitoyhdistys on maksanut tilityksen metsänomistajan tilille. (Metsänhoitoyhdistys Metsäpohjanmaan kotisivut, [Viitattu: 26.3.2012].)

Hankintapalvelun edut nousevat esille pienissä leimikoissa sekä runsaasti erikoisia puutavaralajeja sisältävissä harvennushakkuissa. Pienialaiset avohakkuut on myös edullista tehdä samalla harvennushakkuiden yhteydessä. Tällöin hankintapalvelu on kilpailukykyinen metsäteollisuuden pystykauppahakkuina tekemille leimikoille. Pienialaiset avohakkuut on myös edullista tehdä hankintapalveluna harvennushakkuiden yhteydessä, koska useimmiten niistä tulee hakkuussa useita puutavaralajeja ja vieläpä vähäisiä määriä. Hankintapalvelussa erikoispuutavaralajit on myös helpompi erotella ja välittää erikseen niitä käyttäville puutavaran jalostajille. (Metsänhoitoyhdistys Metsäpohjanmaan kotisivut, [Viitattu: 26.3.2012].)

Kalle Kärhä ja Jukka Aarnio (2001, 26) selvittivät tutkimusteoksessaan metsänhoitoyhdistysten puukaupallinen toiminta seuraavaa: Tyypillisin hankinta- ja korjuupalvelun kohde tutkimuksessa haastateltujen metsänhoitoyhdistysten toiminnanjohtajien mukaan on yleisimmin pienialainen harvennushakkuu, mikä suoritetaan hankintakaupalla, metsänomistaja ei asu metsätilalla ja hän tekee puukauppaa harvoin.

Metsänhoitoyhdistys suorittaa asiakkaittensa lukuun myös energiapuun korjuuta. Energiapuun korjuu tehdään hankinta tai puunkorjuupalveluna. Nuoren metsän hoitokohteelta toteutettavaan energiapuun korjuuseen on saatavilla valtion kestävä metsätalouden rahoituslain (KEMERA) mukaista tukea, joka maksetaan korjatun energiapuun määrän mukaisesti. Energiapuun korjuutuen lisäksi nuoren metsän hoitokohteelta on saatavissa kohteen pinta-alan mukaisesti maksettavaa nuoren metsän kunnostustukea. Metsänhoitoyhdistys hakee KEMERA-tukikelpoisille kohteille tuen metsänomistajan puolesta, jolloin metsänomistaja saa myönnetyt valtion tuet omaan käyttöön. (Metsänhoitoyhdistys Metsäpohjanmaan kotisivut, [Viitattu: 26.3.2012].)

KEMERA-tukien saatavuutta on heikentänyt monena vuotena peräkkäin se, että tukivarat ovat loppuneet kesken vuoden ja seuraavana vuonna on maksettu edelli-

sen vuoden KEMERA–tukia. Tavallaan seuraavan vuoden KEMERA–tukia on käytetty jo edellisenä vuotena.

Suomen metsäkeskus on huolissaan vuonna 2012 KEMERA–tuen riittävydestä. Metsäkeskuksen mukaan KEMERA–tuet saattavat loppua jo alkukesästä joidenkin työlajien osalta. Suomessa jaettiin viime vuonna tukea 82 miljoonaa euroa ja se ei riittänyt kattamaan kaikkien tukihakemuksien määrää. Tälle vuodelle tuki on supistunut 62,23 miljoonaan euroon ja sillä pitää hoitaa vielä edellisvuodelta siirtyvät hakemukset. Viimevuotisiin hankkeisiin menee tämän vuoden tuesta 17 miljoonaa euroa, jolloin tukirahat eivät riitä vuodenvaihteeseen asti ja uhkaavat loppua jo kesällä. (Kemeratuki loppuu kesään mennessä 2012).

2.2 Metsänhoidolliset palvelut

Isoimman osan Metsänhoitoyhdistys Metsäpohjanmaan toimialueen metsänhoitotöistä tekee metsänhoitoyhdistys itse. Metsänhoitoyhdistyksellä on metsureita ja metsäkoneyrittäjiä toimialueensa jokaisessa kunnassa, jotka tekevät metsänhoitoyhdistyksen metsänhoitotöitä. Isoin osa metsänhoitoyhdistyksen tekemistä hoitotöistä on metsänuudistamisen ja taimikonhoidon kategoriaan liittyviä töitä. Metsänhoitotöiden tekemistä alueella vauhdittavat valtiolta saatavat KEMERA–tuet, joita on saatavissa T2- kehitysluokan taimikoihin ja O2- kehitysluokan nuoren metsän kunnostuskohteille. Metsänomistajan on edullisinta tehdä taimikon varhaisperkaus ja metsänistutus itse, sillä näihin työlajeihin ei pääsääntöisesti ole tukea saatavilla. (Metsänhoitoyhdistys Metsäpohjanmaan kotisivut, [Viitattu: 26.3.2012].)

Metsänhoitoyhdistys tarjoaa asiakkailleen palvelusopimusta, jossa metsänhoitoyhdistys kartoittaa metsänomistajan metsätilojen metsänhoidollisen tilan ja pitää huolen siitä, että metsätyöt tulevat tehtyä ajallaan. Ajankohtaisista hoitotöistä ilmoitetaan metsänomistajalle ajallaan. Metsänhoitoyhdistys tekee ajankohtaisista hoitotöistä arviolaskelmat eri vaihtoehtoista, jolloin metsänomistaja voi valita hänelle sopivimman vaihtoehdon. Metsänomistajan omat tavoitteet metsän suhteen ovat tärkeitä palvelusopimuksessa, sillä sen pohjalta räätälöidään yksilöllinen hoitosuunnitelma metsätilaa varten. Palvelusopimus sisältää omatoimisen metsän-

omistajan työhön opastamisen. (Metsänhoitoyhdistys Metsäpohjanmaan kotisivut, [Viitattu: 26.3.2012].)

2.3 Asiantuntijapalvelut

Asiantuntijapalveluihin metsänhoitoyhdistyksessä kuuluvat erilaiset metsätilan arviointiin, metsäsuunnitteluun, veroneuvontaan ja luonnonhoitopalveluihin liittyvät palvelut.

Yksityismetsätilojen arvioinneista Suomessa lähes 90 % tekee metsänhoitoyhdistys. Metsäomaisuuden arvion määrittäminen tehdään tyypillisesti silloin, kun ajankohtaiseksi tulee jokin seuraavista asioista, kiinteistön kauppa, perinnönjako, perunkirja, sukupolven vaihdos tai lainan vakuus. Arvioinnin yhteydessä metsänomistajalla on mahdollisuus teettää metsätilastaan joko perinteinen paperilla oleva metsäsuunnitelma tai SilvaNet -verkkometsäsuunnitelma. Yhdistys tekee metsäsuunnitelman myös erillisestä metsänomistajan toimeksiannosta. (Metsänhoitoyhdistys Metsäpohjanmaan kotisivut, [Viitattu: 26.3.2012].)

Metsänhoitoyhdistys tarjoaa asiantuntijapalvelua myös kiinteistönvälityksessä, sillä Metsänhoitoyhdistys Metsäpohjanmaa kuuluu osakkaana Länsi-Suomen Metsätilat LKV -kiinteistönvälitysyhtiöön. Kiinteistönvälityksen yhteyshenkilönä metsänhoitoyhdistyksessä toimii metsäneuvoja Juha Rantoja. (Metsänhoitoyhdistys Metsäpohjanmaan kotisivut, [Viitattu: 26.3.2012].)

Metsänomistajan veroneuvonta on tärkeä neuvonnan muoto, jota metsänhoitoyhdistys tarjoaa asiakkailleen. Esimerkiksi sukupolvenvaihdoksen metsäverotukseen liittyvissä asioissa metsänhoitoyhdistys neuvoo metsänomistajaa. Metsänhoitoyhdistys neuvoo metsänomistajaa myös erilaisissa luonnonhoitoon liittyvissä kysymyksissä. (Metsänhoitoyhdistys Metsäpohjanmaan kotisivut, [Viitattu: 26.3.2012].)

TUTKIMUKSEN TOTEUTUS JA AINEISTON HANKINTA

3.1 Menetelmät ja aineisto

Tutkimus toteutettiin kyselytutkimuksena. Kysely lähetettiin kirjeitse. Tutkimuskoh- teeksi valittiin Metsänhoitoyhdistys Metsäpohjanmaan metsänhoitomaksua mak- savista jäsenistä sellaiset metsänomistajat, jotka eivät olleet käyttäneet metsän- hoitoyhdistyksen palveluja vuosien 2003–2012 välisenä aikana ja he omistivat metsää Alavudella. Ositetulla otannalla valittiin 80 metsänomistajaa, joille kysely- lomake ja saatekirje lähetettiin kirjeitse.

Rajaus tehtiin Alavuden kuntaan sen vuoksi, että saataisiin kyselyn perusjoukkoa pienemmäksi ja metsänhoitoyhdistystä kiinnosti tieto siitä, mitkä seikat ovat vaikut- taneet puunmyyntiin juuri Alavuden alueella. Alavudella Metsänhoitoyhdistys Met- säpohjanmaan palveluja käyttämättömiä metsänomistajia oli kaikkiaan 623 henki- löä. Kyseinen joukko saatiin selville Metsänhoitoyhdistys Metsäpohjanmaan tieto- järjestelmästä.

Metsänhoitoyhdistys Metsäpohjanmaan tietojärjestelmästä metsänomistajatietoja haettaessa jouduttiin käyttämään metsänomistajahakua. Hakuohjelmassa käytet- tyjä hakukriteerejä oli alun perin kolme. Metsänhoitoyhdistyksen jäsenyys, kunta ja metsänomistajat, joille ei ollut tehty työmaita 1.1.2003–1.1.2012 ajanjaksona. Met- sänhoitoyhdistyksen jäsenyys määräytyy sen mukaan, onko metsänomistaja mak- sanut metsänhoitomaksua. Haussa piti saada alavutelaiset metsänomistajat ero- teltua kaikista metsänhoitoyhdistyksen metsänomistajista. Tällöin täytyi yhdeksi hakukriteeriksi määritellä kunta. Kysely oli tarkoitus lähettää sellaisille metsän- omistajille, jotka eivät olleet käyttäneet metsänhoitoyhdistyksen palveluita kymme- neen vuoteen. Kaikki tiedot asiakkaille tehdyistä töistä on kirjattu sähköisesti met- sänhoitoyhdistyksen tietojärjestelmään, joten sellaiset metsänomistajat, joille ei ole tehty töitä, piti hakea haussa työmaat 1.1.2003–1.1.2012 väli poissulkien, jolloin listalle saatiin kaikki metsänomistajat, joille ei ollut töitä tehty tuona aikajaksona.

Haussa saatujen metsänomistajien pikaisessa tarkastelussa tuli selväksi, että suu- rin osa heistä oli alle 25 ha metsää omistavia. Alun perin kyselyt oli tarkoitus lähet-

tää 80 metsänomistajalle Metsänhoitoyhdistys Metsäpohjanmaan palveluja käyttämättömistä 623 metsänomistajasta satunnaisotannan perusteella. Ongelmaksi olisi muodostunut se, että perusjoukosta satunnaisella otannalla otettaessa varsin suuri osa olisi todennäköisesti ollut pienen metsätilan omistaneita metsänomistajia. Tämä ei olisi kuvannut todenmukaisesti metsänomistajien painavimpia syitä puunmyyntiin ja puuta myymättömyyteen, koska ennalta arveltiin, että suurin osa pienistä metsätilallisista ei tule todennäköisesti koskaan myymään puuta, koska heillä ei ole paljon metsää mistä myydä.

Ensimmäisen metsänomistaja -otannan jälkeen enemmän alkoivat kiinnostaa suuremmat metsätilat ja se, miksi suuremmat metsätilalliset eivät ole käyttäneet metsänhoitoyhdistyksen puukaupallisia palveluja. Niinpä otantaa päätettiin muuttaa ja suorittaa se ositettuna otantana.

Ositetussa otannassa alle 100 ha:n metsätilat jaettiin neljään luokkaan noin 25 ha:n välein ja lisäksi oli vielä yksi luokka yli 100 ha:n (Ks. liitteenä oleva kyselylomake). Jokaisesta yli 50 ha:n luokasta otettiin kaikki haussa saadut metsänomistajien osoitetiedot, joita oli 22 kpl. Yli 50 ha -luokat olivat 51–75 ha, 76–100 ha ja yli 100 ha. Alle 50 ha:n luokkiin metsänomistajat arvottiin satunnaisesti kummastakin luokasta. Luokat olivat 25–50 ha ja alle 25 ha. 25–50 hehtaarin luokkaan valittiin 21 kpl kaikista luokan metsänomistajista ja alle 25 hehtaarin luokkaan 37 kpl. Näin menetellen saatiin kyselyyn piiriin sekä isompien metsätilan omistavia että pienempiä metsätiloja. Pieniä metsätiloja, jotka eivät ole käyttäneet metsänhoitoyhdistyksen palveluita, oli lukumäärällisesti huomattavasti enemmän kuin suurempia. Kyselyyn piiriin saatiin kyseistä hakumenetelmää käyttäen kyselyn luoteeseen nähden oikeassa suhteessa kaiken kokoisia metsätiloja. Lisäksi kiinnostavampia suuria metsätiloja saatiin myös varmuudella kyselyyn piiriin.

3.2 Tutkimuksessa selvitettävät asiat ja vastausaktiivisuus

Tutkimuksella oli tarkoitus selvittää metsänhoitoyhdistyksen palveluita käyttämättömiltä metsänomistajilta ennalta laadituilla helpohkoilla monivalintakysymyksillä, mitkä syyt vaikuttavat heidän puunmyyntiinsä. Tutkimuksella haluttiin selvittää, millaiset metsänomistajat eivät myy puuta ja miksi puuta myyneet eivät ole käyttä-

neet metsänhoitoyhdistyksen puukaupallisia palveluita, vaan ovat myyneet suoraan metsäyhtiöille. Tutkimuksella selvitetään myös, kuinka suuri osa metsänhoitoyhdistyksen palveluita käyttämättömistä on kuitenkin tehnyt puukauppaa. Lisäksi tutkimuksen oli tarkoitus selvittää, ovatko eroavaisuudet suuria pienten ja suurempien metsätilojen välillä.

Kysymyksiä laadittiin 21 kappaletta. Kysymyksiä ei haluttu tehdä liikaa, koska suuri määrä vie vastaajalta paljon aikaa, jolloin moni jättää vastaamatta kokonaan. Tulostus saatiin myös suoritettua kohtuullisella paperimäärällä. Lisäksi postituskuiluissa voitiin säästää, kun kirjeet voitiin lähettää vähäisen painonsa vuoksi 2-luokan postimerkeillä.

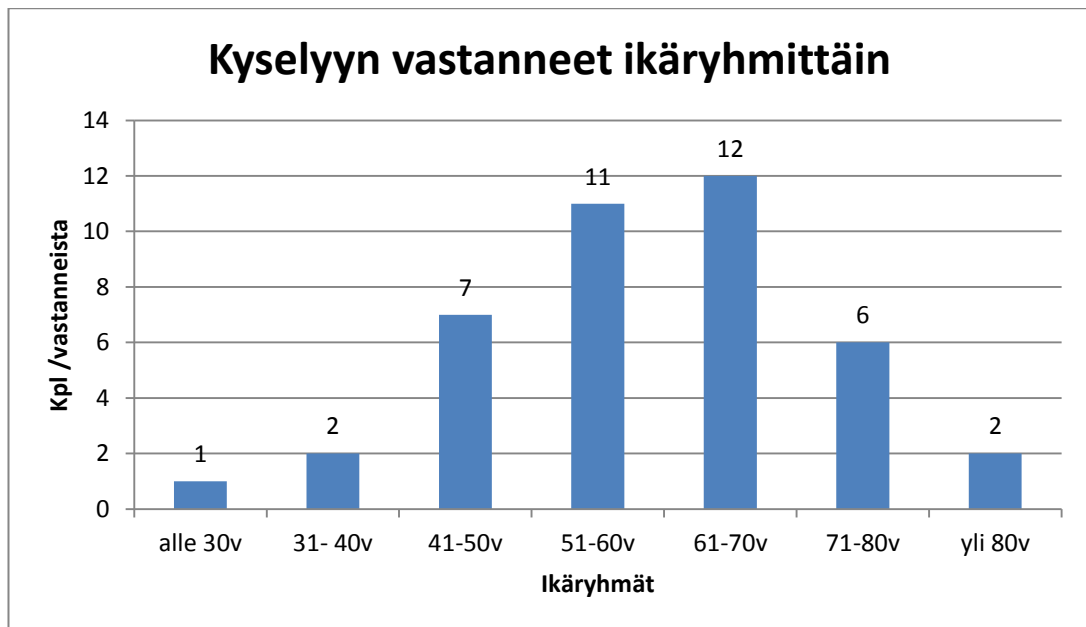
Kyselyn vastausaktiivisuus oli kohtalainen, ja vähän yllättikin, kuinka suuri osa vastasi kyselyyn eräpäivään mennessä muistuttamatta vastausten palauttamisesta. Kyselyyn vastasi 41 metsänomistajaa 80:sta metsänomistajasta, joten vastausprosentiksi muotoutui 51. Kyselyn tavoitteena oli saada 50 % kyselylomakkeita täytettynä takaisin, joten tavoite toteutui. Vastausten määrän todettiin olevan riittävä, joten ei katsottu tarkoituksenmukaiseksi muistuttaa vastausten palauttamisesta.

3.3 Vastaajien perustiedot

3.3.1 Vastanneiden ikä

Kyselyyn vastanneiden metsänomistajien keski-ikä oli 59 vuotta. Osaltaan kyselyyn vastanneiden metsänomistajien korkeaa keski-ikää selittää se, että otettiin tilakokojen perusteella, jossa metsänomistajan iällä ei ollut merkitystä. Metsänomistajien keski-ikäksi saatiinkin samansuuntainen luku, mikä Suomessa vallitsee valtakunnallisesti. Metsäntutkimuslaitos tiedotti 17.2.2012 verkkojulkaisussaan Talous ja yhteiskunta, että viimeisen kymmenen vuoden kuluessa metsänomistajien keski-ikä Suomessa on noussut viimeisen 10 vuoden aikana 57 vuodesta 60 vuoteen.

Metsänomistajista nuoria alle 30 vuotta iältään olevia ei ollut kuin 1 metsänomistaja. Hän oli 29 -vuotias. Vastanneista yli puolet oli 51–70 vuotiaita. Heitä oli tarkalleen 56 % vastanneista (kuvio 1). Loput 44 % jakautuivat miltei puoliksi alle 51 -vuotiaisiin ja yli 70 -vuotiaisiin. Vanhimmat metsänomistajat olivat 82- ja 83-vuotiaita eläkeläismiehiä.

Kuvio 1. Vastanneet ikäryhmittäin.

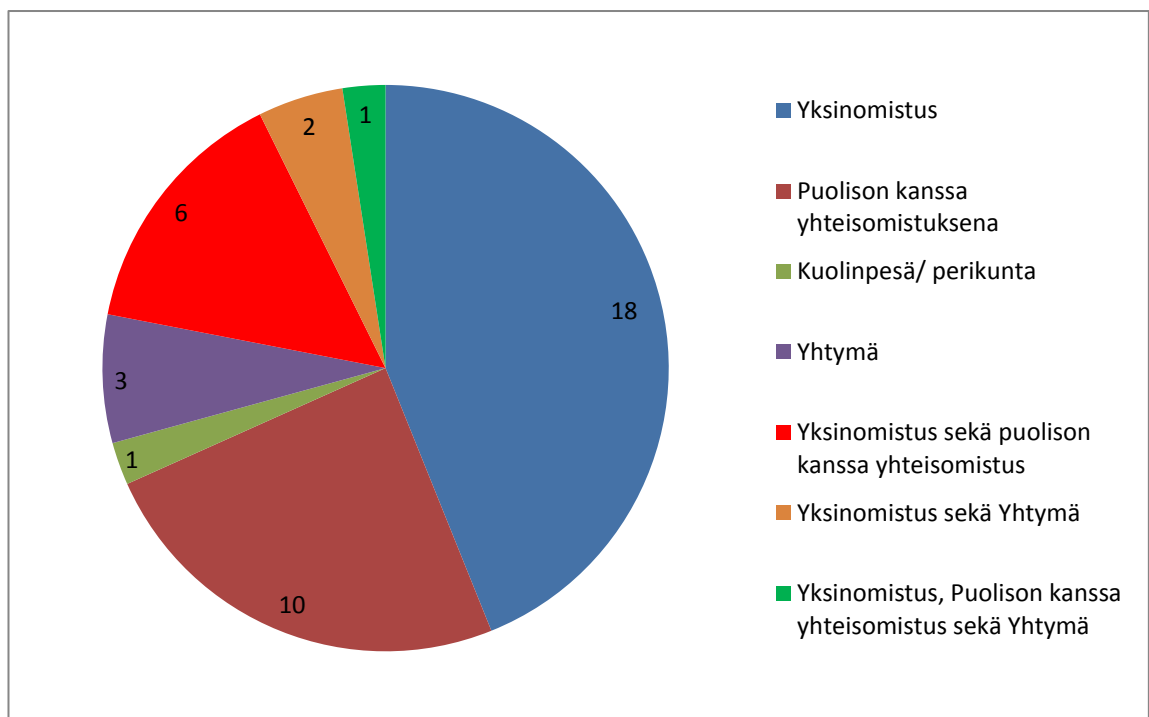
3.3.2 Vastanneiden sukupuoli

Kyselyyn vastasi kaikkiaan 41 metsänomistajaa, joista suurin osa oli miehiä. Kyselyyn vastanneista 6 oli naisia, jolloin miehiä oli 35. Metsän omistussuhteista ei voi kuitenkaan edellisen perusteella vetää minkäänlaisia johtopäätöksiä. Kyselyyn on saattanut vastata mies tai nainen puolisoiden kesken yhdessä omistetusta metsätilasta, jolloin ”sukupuoli” -kysymyksen vastauksesta ei voida päätellä metsän omistussuhteita. Tämän vuoksi kyselylomakkeeseen laadittiin kysymys metsän omistusmuodosta, jolla saatiin selville metsän omistussuhteita.

3.3.3 Vastanneiden metsän omistusmuoto

Kyselyyn vastanneista 18 (44 %) omisti metsää vain yksin, eli heitä oli selvästi eniten. Osa metsänomistajista omisti yksinomistuksen lisäksi metsää myös muuna omistusmuotona. Kun kaikki yksinomistuksena metsää omistavat kyselyyn vastanneet lasketaan yhteen, heitä on kaikkiaan 27 metsänomistajaa, eli 66 % vastanneista. Siis kaksi kolmesta vastanneesta metsänomistajasta omisti metsää yksin.

Vastanneista metsänomistajista 9 kpl (22,5 %) omisti metsää yksinomistuksen lisäksi myös muuna omistusmuotona, kuten kuviosta 2 selviää. Niistä kahdeksan metsänomistajaa omisti metsää kahtena eri omistusmuotona. Yleisimmät kaksi eri omistusmuotoa kyselyn perusteella ovat yksinomistus sekä puolison kanssa yhteisomistus. Vain yksi vastanneista omisti metsää kolmena eri omistusmuotona. (Kuvio 2).

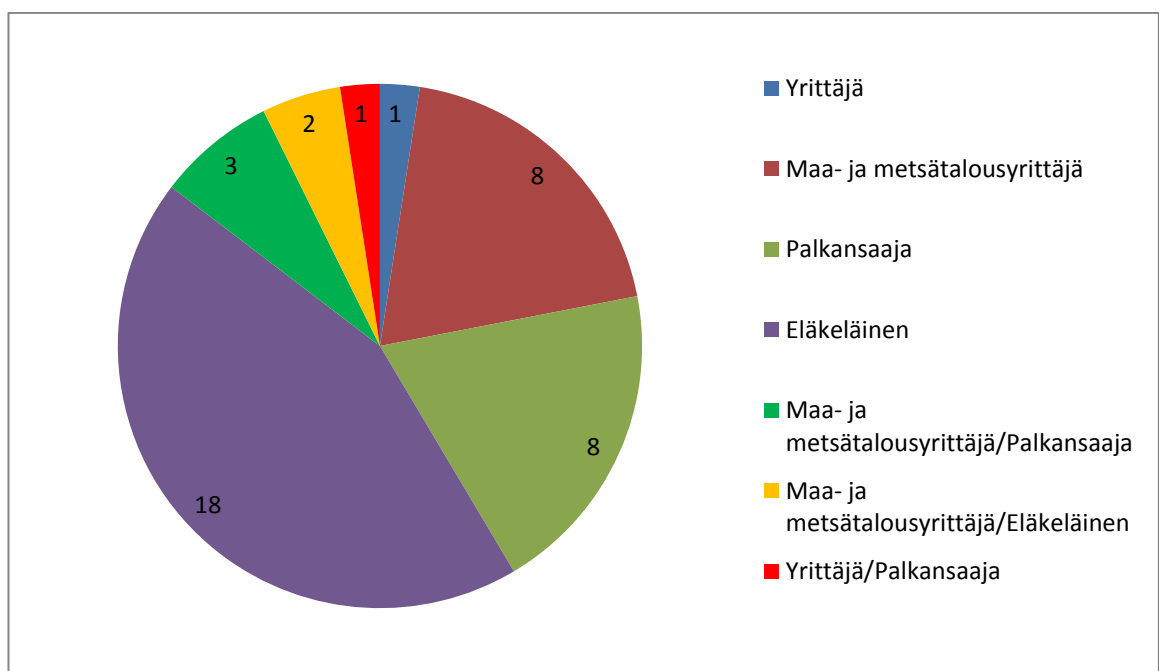
Kuvio 2. Metsän omistusmuotojen jakautuminen vastanneiden kesken.

3.3.4 Vastanneiden ammatti

Kuten vastanneiden korkeasta keski-ästä voidaan jo päätellä, niin suurin kyselyyn vastanneiden metsänomistajien ammattiryhmä oli ”eläkeläiset”, joita oli 18 (44 % vastanneista). Seuraavaksi eniten eläkeläisten jälkeen oli maa- ja metsätalousyrittäjiä, sekä palkansaajia (Kuvio 3). Kummassakin luokassa oli 8 henkilöä, eli 19,5 % vastanneista.

Kyselylomakkeen kysymyksellä ”Ammatti?” oli tarkoitus selvittää vastaajan ensisijaista ammattia. Kuitenkin 6 metsänomistajaa vastanneista piti itseään kahden ammattiryhmän edustajana. Kolme henkilöä vastanneista oli maa- ja metsätalousyrittäjiä sekä palkansaajia. Tämä varmasti johtuu siitä, että todellisuudessa monet maa- ja metsätalousyrittäjät käyvätkin palkkatöissä yrittämisen ohessa hankkiakseen itselleen lisätuloja.

Vastanneista kaksi ilmoitti olevansa maa- ja metsätalousyrittäjiä ja tämän lisäksi myös eläkeläisiä. Ilmeisesti kyseessä on sellaiset henkilöt, jotka saavat jo eläkettä, mutta harjoittavat tämän lisäksi vielä maa- ja metsätaloutta. Vastanneista kaksi ilmoitti olevansa muun alan kuin maa- ja metsätalouden yrittäjiä. Näistä kahdesta yrittäjästä toinen ilmoitti olevansa vielä palkkatöissä yrittämisen lisäksi.

Kuvio 3. Kyselyyn vastanneet ammattiryhmittäin.

3.3.5 Vastanneiden metsämaan pinta-alat

Kyselylomakkeessa kysymyksessä metsämaan pinta-ala oli kuusi vastausvaihtoehtoa. Vaihtoehdot olivat pinta-alaluokat: alle 25 ha, 25–50 ha, 51–75 ha, 76–100 ha, yli 100 ha ja 'en osaa sanoa'. Kaikkiin muihin vaihtoehtoihin tuli vastauksia paitsi 'en osaa sanoa' -vaihtoehtoon. Kaikki kyselyyn vastanneet siis tiesivät omistamansa metsämaan määrän varsin hyvin. Kyseinen 'en osaa sanoa' -vaihtoehto laitettiin kyselylomakkeeseen, koska metsänomistajissa saattaa olla sellaisia, jotka ovat esimerkiksi saaneet metsätilan hiljattain perintönä ja eivät ole olleet tekemisissä metsäasioiden kanssa, joten he eivät välttämättä tiedä metsämaansa pinta-alaa.

Kyselyyn vastanneiden metsämaiden pinta-alat jakoutuivat kuvion 4 mukaisesti metsänomistajittain. Kyselyn otannan perusteella kyselyjä lähetettiin eniten alle 25 ha metsää omistaville metsänomistajille, joten todennäköisesti niitä on vastanneidenkin joukossa kaikista eniten. Alle 25 ha metsää omistavia oli 37 yhteensä, joille lähetettiin kyselylomakkeet. Takaisin alle 25 ha:n luokasta kyselylomakkeita tuli 16 kpl, joten vastausprosentti tässä luokassa oli 43 %.

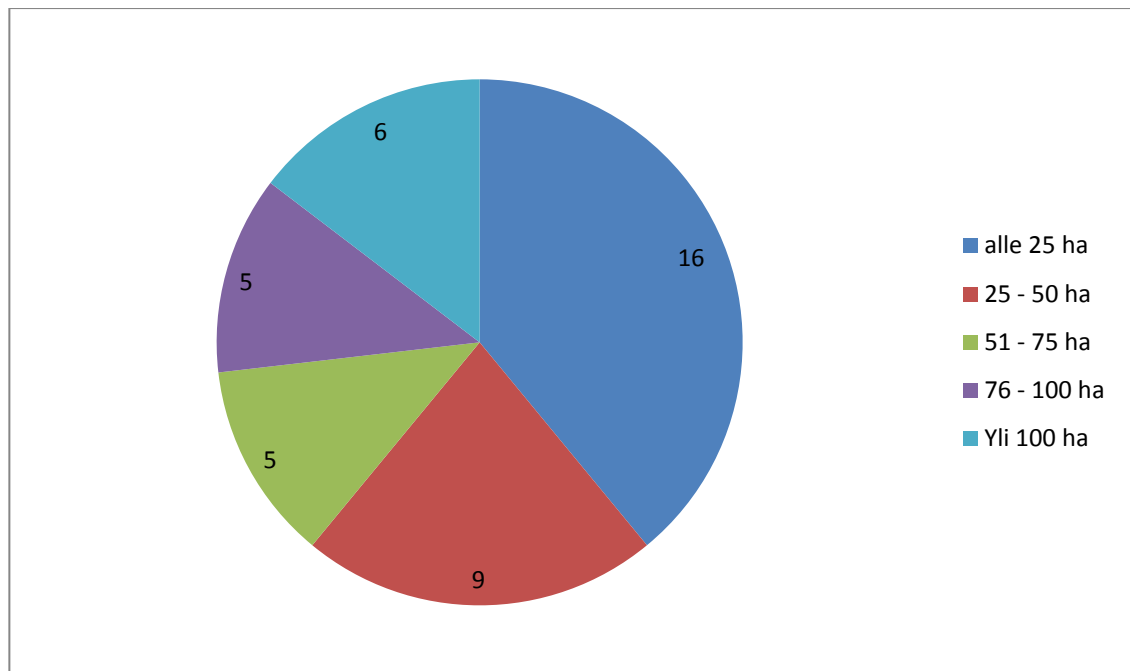
Toiseksi eniten kyselyyn vastanneita metsänomistajia oli 25–50 ha:n luokassa, joille myös otannan perusteella lähetettiin toiseksi eniten kyselylomakkeita. Kyselylomakkeita lähetettiin 25–50 ha luokkaan kuuluville metsänomistajille yhteensä 21 kappaletta, joista lopulta 9 kappaletta tuli takaisin, kuten kuviosta 4 selviää. Vastausprosentiksi tuolle pinta-alaluokalle lähetetyistä lomakkeista lopulta muodostui 43 %.

Kolmanteen, 51–75 ha luokkaan kuuluville lähetettiin kaikille otannassa tulleille puuta myymättömälle 12:lle metsänomistajalle kyselylomakkeet. Tuosta luokasta palautui 5 kyselylomaketta ja vastausprosentti oli lopulta 42 %.

Neljänteen 76–100 ha luokkaan otannassa saaduille metsänhoitoyhdistyksen palveluja käyttämättömille metsänomistajille lähetettiin myös kaikille kyselylomakkeet. Heitä oli 5 kappaletta. Kyselyjä palautui kyseisestä luokasta 5 kappaletta, eli kaikki oletettavasti vastasivat. Aivan varmoja ei kuitenkaan voida olla siitä, että juuri kaikki tähän luokkaan lähetetyt kyselylomakkeet olisivat tulleet takaisin. Metsän-

hoitoyhdistys Metsäpohjanmaalla ei ole tiedossa muuta kuin metsänomistajan yhdistyksen alueella omistaman metsän pinta-ala. Osalla vastanneista on saattanut olla metsää jonkin toisen metsänhoitoyhdistyksen alueella, joten tässä kyselyssä saattaa olla mukana sellaisiakin metsänomistajia. Koska kyselyssä kysyttiin metsänomistajan omistamien metsien kokonaispinta-alaa saattaa olla, että esimerkiksi Alavudella metsää alle 25 ha omistava omistaa muussa kunnassa vielä enemmän metsää, jolloin vastaus voisi mennä vaikka 75–100 ha:n luokkaan.

Suurimpia, yli 100 ha metsää omistavia metsänhoitoyhdistyksen palveluja käyttä-mättömiä metsätilallisia Alavudella oli metsänhoitoyhdistyksen tietojärjestelmän mukaan vain 5 kpl. Noille kaikille 5 metsänomistajille lähetettiin kyselylomakkeet. Kyselylomakkeita yli 100 ha:n luokasta palautui kuitenkin 6 kpl, mikä ennakoi sitä, että joku omisti metsää muualla kuin Metsänhoitoyhdistys Metsäpohjanmaan alu-eella enemmän. Kyselylomakkeista selvisi, että yksi alle 25 ha metsää Alavudella omistanut omisti muualla kunnissa enemmän metsää. Hän oli kirjoittanut metsä-maan pinta-ala kysymyksen viereen vapaamuotoisen kommentin, jossa hän sanoi, että ”omistan metsää alle 25 ha Alavudella, mutta enemmän muualla”. Myös tästä pinta-alaluokasta ei voida olla varmoja, ovatko kaikki, joille lomake lähetettiin, pa-lauttaneet lomakkeen.

Kuvio 4. Vastanneiden metsämaan pinta-alat metsänomistajittain.

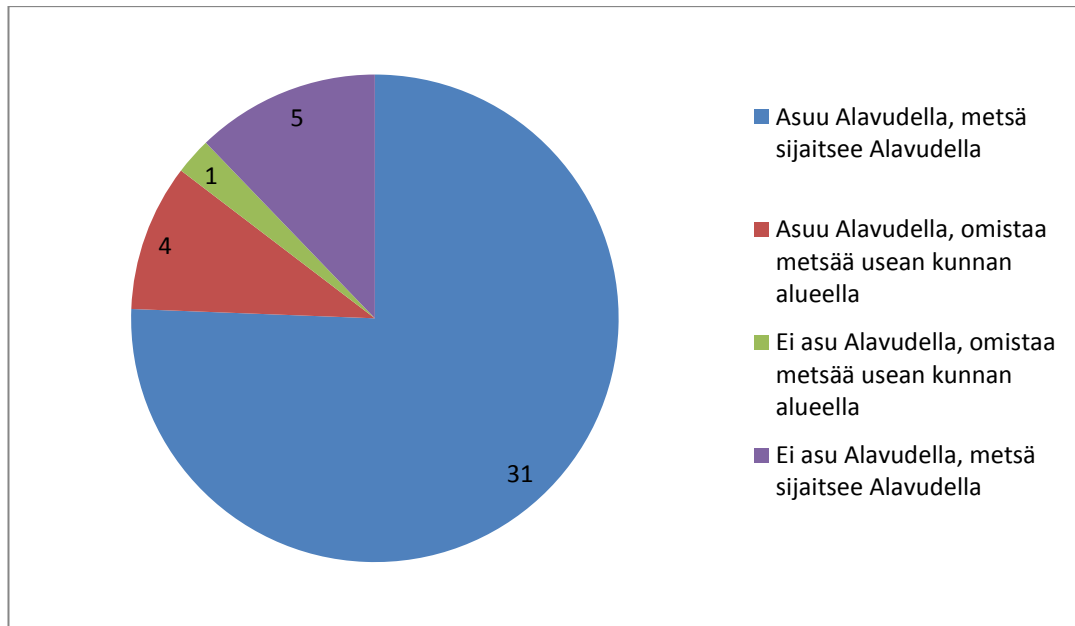
3.3.6 Vastanneiden asuinpaikka ja metsän sijainti

Kyselylomakkeella kysyttiin metsän sijaintia, koska haluttiin selvittää kuinka metsän sijainnit jakautuvat metsänomistajien kesken. Otannan perusteella jo tiedettiin, että kaikki metsänomistajat, jolle kysely lähetettiin, omistavat metsää Alavudella. Tutkimukseen haluttiin saada tieto siitä, kuinka moni Alavudella metsää omistava omistaa metsää myös muissa kunnissa. Lisäksi haluttiin selvittää, kuinka moni Alavudella metsää omistava myös asuu Alavudella, ja kuinka moni on etämetsänomistaja. Kysymyksessä oli vaihtoehto 'en osaa sanoa', johon ei tullut yhtään vastausta. Kaikki vastanneista siis tiesivät, missä heidän metsänsä sijaitsee. Kuviosta 6 selviää, kuinka moni metsänomistajista asui Alavudella ja kuinka moni oli etämetsänomistaja.

Jos metsänomistaja omisti metsää muiden kuntien alueella Alavuden lisäksi, metsän sijainti on ollut jonkin muun metsänhoitoyhdistyksen alueella. Tämä johtuu siitä, että Metsänhoitoyhdistys Metsäpohjanmaalla ei ole tietoa kuin oman toimialueensa sisällä sijaitsevista metsistä. Muun metsänhoitoyhdistyksen alueella metsää omistava metsänomistaja on saattanut myös käyttää kyseisen metsänhoitoyhdistyksen palveluja. Tämä saattaa olla syynä siihen, miksi metsänomistajat eivät ole käyttäneet Metsänhoitoyhdistys Metsäpohjanmaan palveluja.

Kyselyyn vastanneista 35 metsänomistajaa (85 %) ilmoitti asuvansa Alavudella. Nämä 35 metsänomistajaa myös luonnollisesti omistivat metsää Alavudella. Vain Alavudella metsää omistavia oli yhteensä 31 metsänomistajaa (76 %) vastanneista (Kuvio 5). Neljä metsänomistajaa vastanneista (10 %) Alavudella asuvista omisti metsää myös muun kunnan alueella.

Vastanneista metsänomistajista 5 (12 %) oli etämetsänomistajia. Vastanneista 1 metsänomistaja (2 %) ei asunut Alavudella, mutta omisti metsää usean kunnan alueella. Metsänomistajista ainoastaan 6 ei asunut Alavudella.

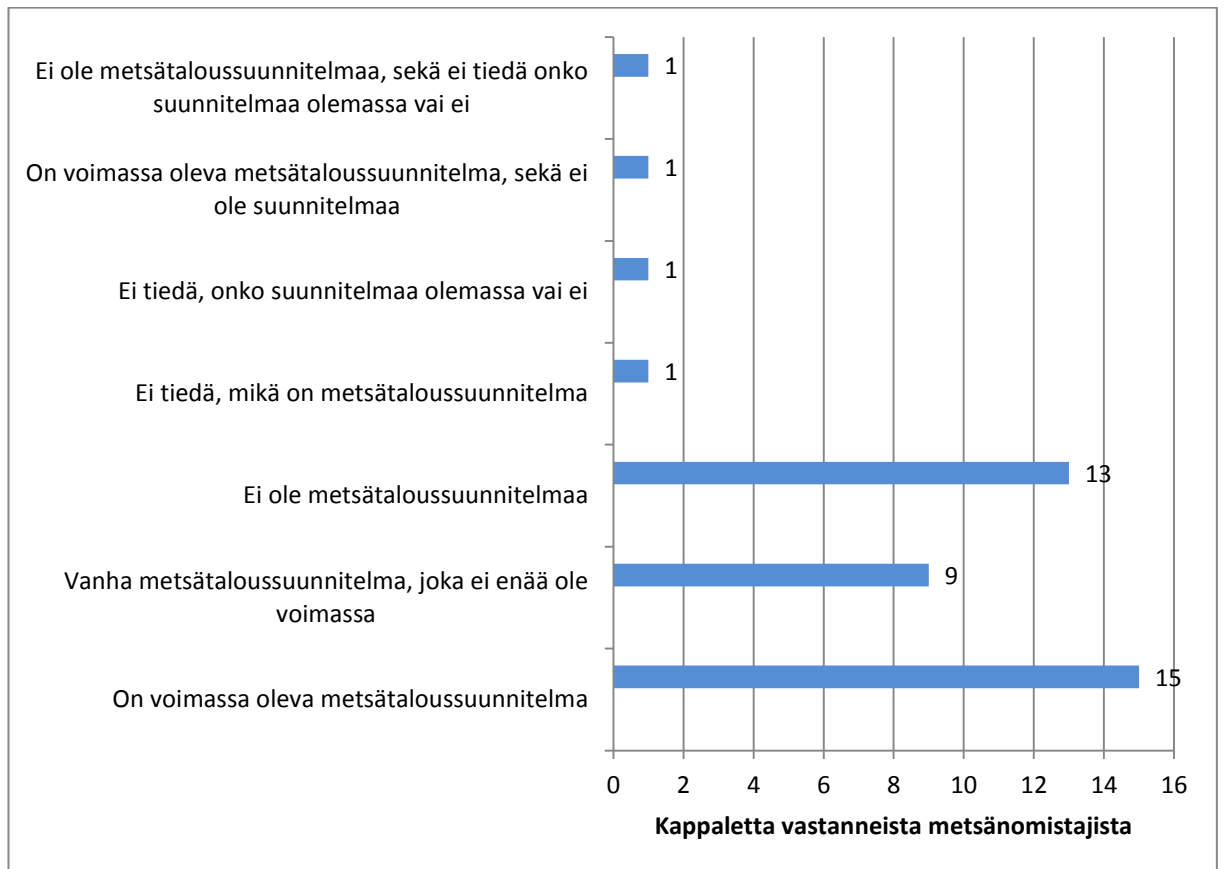
Kuvio 5. Vastanneiden metsän sijainti metsänomistajittain.

3.3.7 Vastanneiden metsätaloussuunnitelman voimassaolo

Vastanneista 37 %:lla oli voimassa oleva metsätaloussuunnitelma. Eli reilulta kolmannekselta vastanneista metsätaloussuunnitelma löytyi (kuvio 6). Ainoastaan yksi metsänomistaja vastanneista ei tiennyt, mikä on metsätaloussuunnitelma. Vastanneista 32 % ilmoitti, että heillä ei ole voimassa olevaa metsäsuunnitelmaa. Kysymys herätti ilmeisesti myös tuntemuksia metsänomistajissa, sillä yksi vastanneista oli kirjoittanut vapaamuotoisen kommentin kysymyksen viereen ”Minä itse tiedän, miten metsää hoidetaan”. Metsätaloussuunnitelma oli päässyt vanhenemaan 22 %:lla vastanneista eli heillä ei ollut ajantasaista metsäsuunnitelmaa.

Kaksi vastanneista oli rastittanut kaksi kohtaa metsätaloussuunnitelman voimassaolokysymyksessä. Toinen oli vastannut kohtiin, että metsätaloussuunnitelmaa ei ole ja hän ei ole varma, onko suunnitelmaa olemassa vai ei. Ilmeisesti kyseinen metsänomistaja ei ollut aivan varma, löytyisikö häneltä metsätaloussuunnitelma sittenkin jostain. Toinen näistä kahdesta oli vastannut, että hänellä on voimassa oleva metsätaloussuunnitelma, sekä ei ole metsätaloussuunnitelmaa. Kyseessä oli sellainen metsänomistaja, joka ei asunut Alavudella ja hän omisti metsää usean kunnan alueella. Ilmeisesti kyseisellä henkilöllä on osalla omistamillaan metsätiloilla voimassa olevat metsäsuunnitelmat ja osalla metsätiloista taas suunnitelmat

eivät ole ajan tasalla. Metsänomistajien metsätaloussuunnitelmien voimassaolon jakautuminen metsänomistajittain selviää kuviosta 6.

Kuvio 6. Vastanneiden metsätaloussuunnitelman voimassaolo.

4 TULOKSET

4.1 Metsänhoitoyhdistyksen palveluja käyttämättömien puukauppa

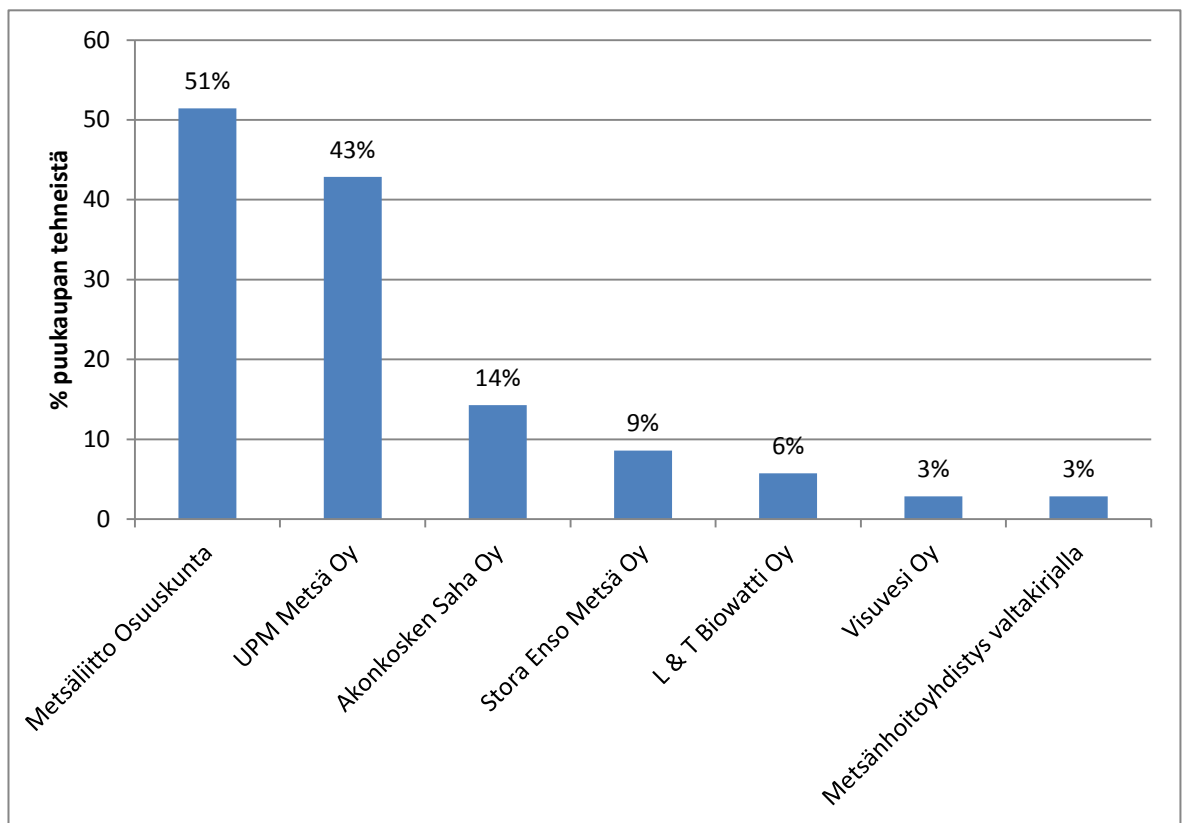
Kyselylomakkeeseen laadittiin kysymys, jolla oli tarkoitus selvittää, kuinka suuri osuus Metsänhoitoyhdistys Metsäpohjanmaan palveluja käyttämättömistä on tehnyt puukauppaa vuosien 2003–2012 välisenä aikana. Kysymyksellä oli tarkoitus jaotella puukauppaa tehneiden ja puuta myymättömien vastaukset kahteen eri lokeroon sekä vertailla, mitkä syyt ovat vaikuttaneet puukaupan syntyyn ja puuta myymättömyyteen. Jaottelulla oli siis tarkoitus selvittää, onko puukaupan syntyyn joitain vallitsevia syitä näiden kahden eri ryhmän välillä.

Ennako-odotuksista poiketen metsänhoitoyhdistyksen palveluja käyttämättömistä varsin suuri osa (35 metsänomistajaa) oli tehnyt puukauppaa viimeisen kymmenen vuoden aikana. Palveluja käyttämättömistä 85 % oli tehnyt puukaupan vuosien 2003–2012 välisenä aikana eli viimeisen kymmenen vuoden aikana. Ennestään oli jo tiedossa, että yksikään palveluja käyttämättömistä ei ollut käyttänyt Metsänhoitoyhdistys Metsäpohjanmaan puukaupallisia palveluja. Mikäli olisi käyttänyt, niin kyseinen metsänomistaja olisi jäänyt jo otannassa ulkopuolelle. Puukaupan tehneiden metsänomistajien oli täytynyt tällöin tehdä puukauppa jonkin muun toimijan kanssa. Kyselyllä selvitettiin myös, mitkä olivat puutavarayhtiöt, joiden kanssa metsänomistajat olivat tehneet puukauppaa.

Metsänhoitoyhdistys Metsäpohjanmaan palveluja käyttämättömistä puukaupan tehneistä metsänomistajista 20 % oli tehnyt puukauppaa useamman kuin yhden metsäyhtiön kanssa. Kuviossa 7 ovat mukana myös nämä useamman metsäyhtiön kanssa kauppaa tehneet. Jos vastaaja oli rastittanut useamman kohdan lomakkeelta, käsiteltiin kukin merkintä omana vastauksenaan. Puukaupan tehneistä metsänomistajista 80 % oli tehnyt puukauppaa vain yhden metsäyhtiön kanssa. He luultavasti ovat kyseisen metsäyhtiön vakioasiakkaita, eivätkä tee puukauppaa muun kuin kyseisen yhtiön kanssa.

Metsäliitto Osuuskunta oli suosituin puukauppakumppani vastanneiden keskuudessa. Metsänhoitoyhdistys Metsäpohjanmaan palveluja käyttämättömistä puu-

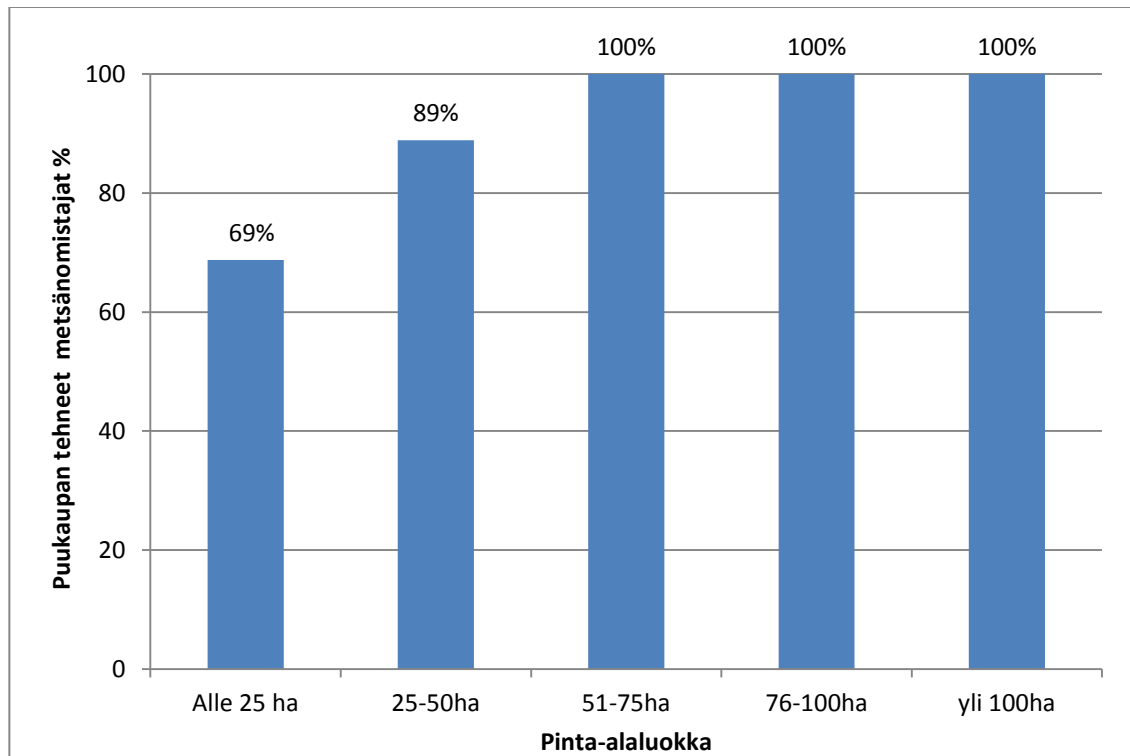
kaupan tehneistä metsänomistajista hieman yli puolet (51 %) oli myynyt puuta Metsäliitto Osuuskunnalle. Vastanneista 43 % oli tehnyt puukauppaa UPM Metsän kanssa, mikä oli vastanneiden keskuudessa toiseksi suosituin puukauppakumppani. Töysän kunnassa sijaitsevan Akonkosken Saha Oy:n kanssa puukauppaa oli tehnyt 14 % puukaupan tehneistä. Puukaupan tehneistä 9 % ilmoitti tehneensä puukauppaa Stora Enso metsän kanssa. L & T Biowatti Oy:n kanssa puukauppaa oli tehnyt 6 % puukaupan tehneistä metsänomistajista. Kysymyksen ”muu, mikä?”-kohtaan tuli vastauksiksi Visuvesi Oy ja Metsänhoitoyhdistys valtakirjalla. Kuvio 7 havainnollistaa puukaupan tehneiden jakautumista puunostajien kesken.

Kuvio 7. Puukaupan 2003–2012 välisenä aikana tehneiden metsänomistajien jakautuminen puunostajien kesken.

Puukaupan tehneissä oli odotuksista poiketen yllättävän paljon pieniä alle 25 ha metsää omistavia metsätalallisia. Ennalta arveltiin, että pienen metsätilan omistajat eivät olisi tehneet ollenkaan puukauppaa, koska heillä ei ole paljon mistä myydä. Alle 25 ha:n metsätilan omistaneista 69 % oli tehnyt puukaupan viimeisen 10 vuo-

den aikana. Seuraavasta 25–50 ha:n luokasta 89 % oli tehnyt puukaupan viimeisen 10 vuoden aikana. Viisikymmentä hehtaaria enemmän metsää omistaneet kyselyyn vastanneet metsänomistajat olivat kaikki tehneet puukaupan vuosien 2003–2012 välisenä aikana, kuten kuviota 8 tarkastelemalla selviää.

Kuvio 8. Kyselyyn vastanneet metsänomistajat, jotka ovat tehneet puukaupan vuosien 2003–2012 välisenä aikana. Prosenttia hehtaaria metsää omistaneista on tehnyt puukaupan.

Tutkimuksen mukaan kaikki puuta myymättömät metsänomistajat olivat poikkeuksetta alle 50 ha metsää omistavia, kuten kuviosta 8 nähdään. Alle 50 ha metsää omistaneet on tässä tutkimuksessa jaettu kahteen luokkaan. Alemmassa alle 25 ha:n luokassa 31 % metsänomistajista ei ollut tehnyt puukauppaa vuosien 2003–2012 välisenä aikana. Ylemmässä 25–50 ha:n luokassa 11 % metsänomistajista ei ollut tehnyt puukauppaa tuona ajanjaksona.

Kaikki puuta myymättömät ilmoittivat, että heidän metsässään on hakattavaa. Tutkimuksen mukaan kaikilla puuta myymättömillä oli kolmen ensisijaisimman metsän käyttömuodon joukossa ”oma käyttö” ja he keräsivät metsästään kotitarvepuuta. Tutkimuksen mukaan puuta myymättömät metsänomistajat käyttävät metsiään

kotitarvepuun lähteenä, jolloin myyntiin asti ei välttämättä riitä puuta, kun on kyseessä pinta-alaltaan pieni metsätila.

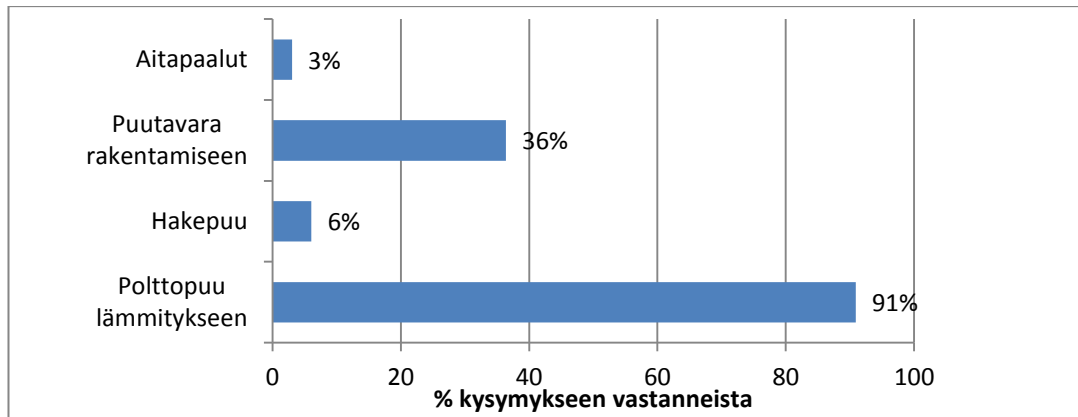
4.2 Metsänomistajien metsänkäyttö

Tutkimuksessa kysyttiin metsänomistajilta heille ensisijaisia ja tärkeimpiä metsän käyttömuotoja. Kysymyksessä pyydettiin metsänomistajaa valitsemaan 1–3 tärkeintä metsän käyttömuotoa. Tarkoituksena oli selvittää, miten eri metsänomistajille tärkeät käyttömuodot ovat vaikuttaneet puukaupan syntyyn.

Vastanneista hieman yli puolet ilmoitti ensisijaiseksi metsän käyttömuodoksi taloudellisen tuoton, kuten kuviosta 10 selviää. Metsän oma käyttö oli vastanneiden keskuudessa 29 %:lla ensisijainen metsän käyttömuoto. Metsän oma käyttö oli kaikilla vastanneilla myös kolmen tärkeimmän metsän käyttömuodon joukossa hyvin suosittu vastaus. Tähän vaikuttaa varmasti se, että 95 % vastanneista ilmoitti keräävänsä metsästään kotitarvepuuta, joten luonnollisesti metsän oma käyttö on myös tärkeää.

Kotitarvepuuta ei kerännyt 5 % vastanneista metsänomistajista. Kotitarvepuuta keräämättömät olivat yli 65 -vuotiaita eläkeläisiä, he omistivat 51–75 ha metsää ja metsän omistusmuoto oli yksinomistus tai puolison kanssa yhteisomistus. Lisäksi he asuivat Alavudella. Kotitarvepuuta keräämättömät olivat tehneet puukaupan vuosien 2003–2012 välisenä aikana. Korkea ikä varmasti osaltaan selittää sitä, miksi he eivät keränneet kotitarvepuuta. Puuta myymättömistä siis kaikki keräsivät kotitarvepuuta.

Kyselytutkimukseen vastanneista 80,5 % ilmoitti kotitarvepuun käyttötarkoituksen. Kotitarvepuun pääasiallinen käyttökohde sen ilmoittaneilla oli polttopuu lämmitykseen, jota käytti 91 % kysymykseen vastanneista. Kysymykseen vastanneista 6 % ilmoitti, että käyttää kotitarvepuuta hakkeen raaka-aineeksi. Kysymykseen vastanneista 36 % käytti kotitarvepuuta rakentamiseen ja 3 % aitapaaluiksi (Kuvio 9). Aitapaaluiksi kotitarvepuuta keränneet olivat luonnollisesti maa- ja metsätalousyrittäjiä.

Kuvio 9. Kotitarvepuun käyttötarkoitukset kysymykseen vastanneilla.

Toiseksi tärkeimmäksi metsän käyttömuodoksi suosituin vastausvaihtoehto oli oma käyttö, mikä oli 34 %:lla vastanneista toiseksi tärkein. Miltei yhtä suosittu toiseksi tärkein metsän käyttömuoto oli metsänhoito, jota piti toiseksi tärkeimpänä 32 % vastanneista. Vastanneista 12 % ilmoitti vain ensisijaisimman metsän käyttömuodon, jolloin he eivät vastanneet toiseksi tärkeimmän metsän käyttömuodon kohtaan.

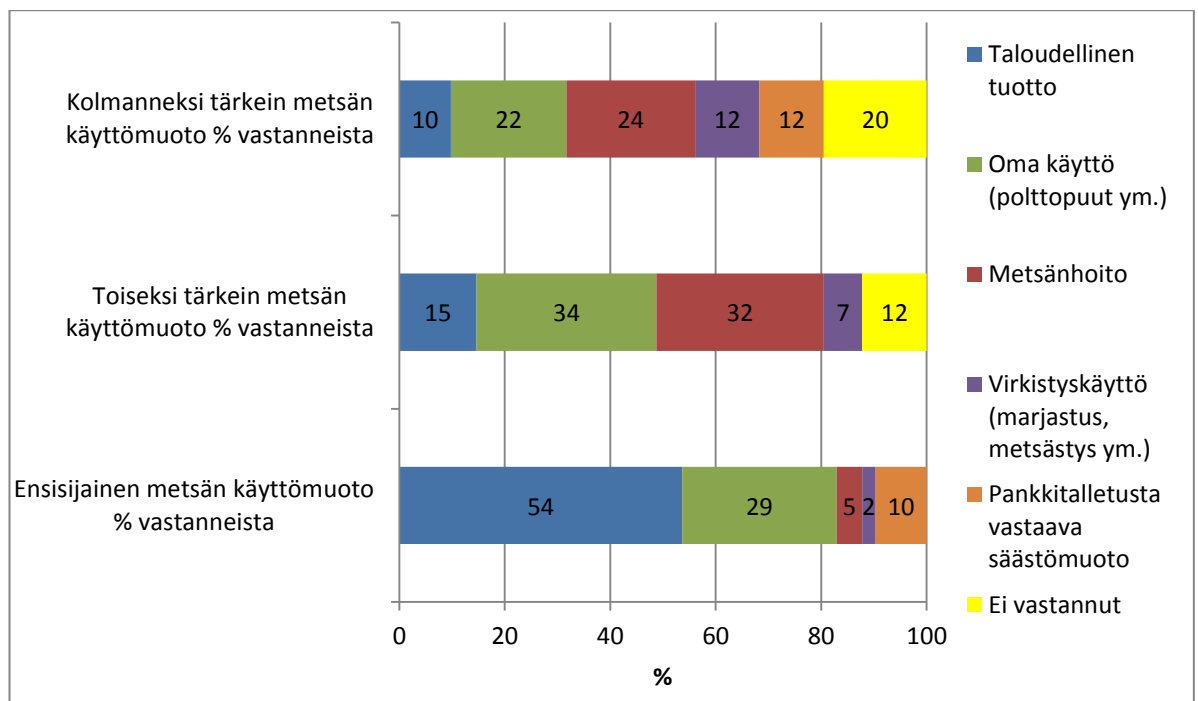
Kuten kuviosta 10 ilmenee, kolmanneksi tärkeimmässä metsän käyttömuodossa vastaukset vastausvaihtoehtojen kesken jakautuivat huomattavasti kahta ensimmäistä luokkaa tasaisemmin. Kuitenkin suosituimmat metsän käyttömuodot olivat metsänhoito (24 % vastanneista) ja oma käyttö (22 % vastanneista). Kolmanneksi tärkeimmän metsän käyttömuodon jätti ilmoittamatta 20 % kyselyyn vastanneista.

Vastanneiden keskuudessa yleisimmät metsän käyttömuodot ensisijaisesta kolmanneksi tärkeimpään olivat: 1. taloudellinen tuotto, 2. oma käyttö, 3. metsänhoito. Taloudellisen tuoton ilmoittaminen tärkeimmäksi käyttömuodoksi selittyy sillä, että 85 % metsänomistajista oli puukaupan tehneitä. Monelle puukauppaa tehneelle taloudellinen tuotto on varmasti hyvin tärkeää puukauppaa tehdessä, jolloin se saa kaikkien vastanneiden kesken nostetta metsän tärkeimmäksi käyttömuodoksi.

Vastanneista 90 % ilmoitti, että heidän metsässään on hakattavaa, eli suurin osa oli käyttänyt metsiään kestävästä käytön periaatteiden mukaisesti, eikä kaikkia mahdollista ole hakattu kerralla. Vastanneista 10 % ilmoitti, että heidän metsässään ei ole hakattavaa. Vastanneet, jotka kertoivat, että heidän metsässään ei ole

hakattavaa, olivat kaikki tehneet puukaupan vuosien 2003–2012 välisenä aikana. Kyselyssä ilmeni, että vastanneet, joilla ei ole hakattavaa painottuivat pienempien, alle 50 ha: n metsätilojen omistajiin. Ilmeisesti viimeisen hakkuun jälkeen metsätilat olivat tulleet hakattua niin kokonaisvaltaisesti, että myytävää ei enää ole.

Kyselylomakkeella kysyttiin kysymyksellä 21, ovatko metsänomistajat tietoisia omistamansa metsän hakkuumahdollisuuksista ja hoitotarpeista. Vastanneista 93 % ilmoitti olevansa tietoisia metsiensä hakkuumahdollisuuksista ja hoitotarpeista. Puuta myymättömät ilmoittivat yllättäen kaikki olevansa tietoisia metsänsä mahdollisuuksista ja tarpeista. Ennalta epäiltiin, että puuta myymättömistä ei edes suurin osa tietäisi metsänsä mahdollisuuksista. Puukaupan tehneistä 91 % tiesi metsänsä hakkuu- ja hoitotarpeista. Tällä kysymyksellä ei ollut puuta myyneiden ja myymättömien välillä suurta eroavaisuutta, sillä kaikki olivat varsin hyvin tietoisia metsänsä hakkuumahdollisuuksista, sekä hoitotarpeista.

Kuvio 10. Kyselyyn vastanneille metsänomistajille tärkeimmät metsän käyttömuodot.

4.2.1 Puukaupan vuosien 2003–2012 välillä tehneiden metsänomistajien metsänkäyttö

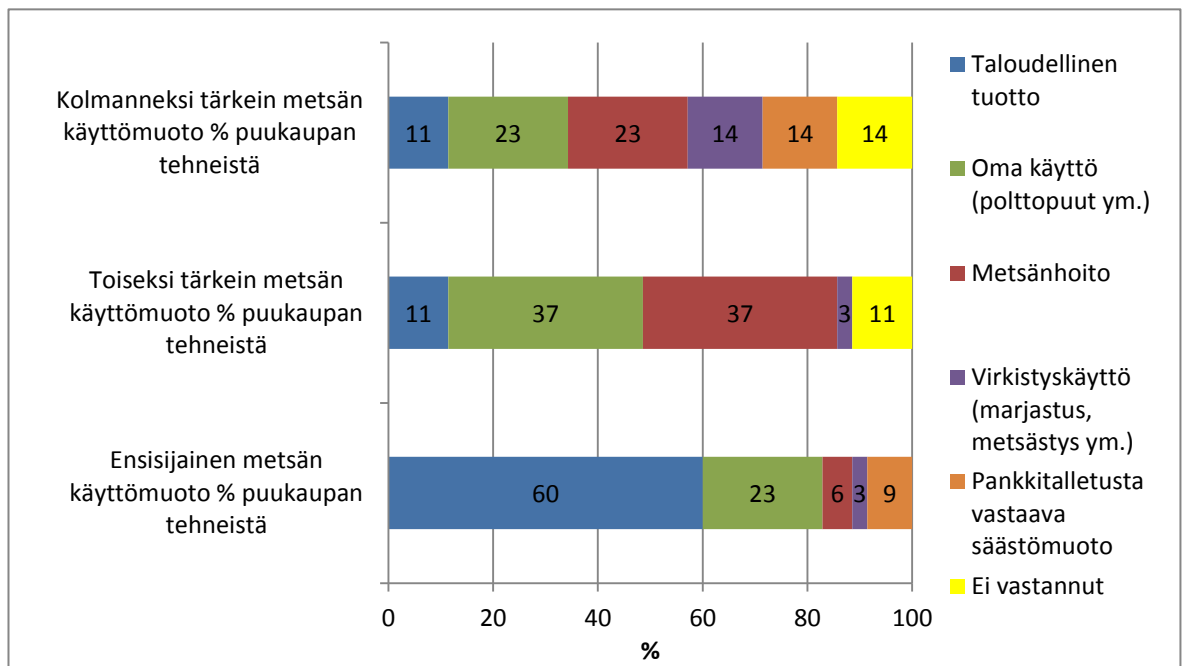
Puukaupan tehneiden metsänomistajan keskuudessa selvästi suosituin ensisijaisin metsän käyttömuoto oli taloudellinen tuotto, jota tavoitteli 60 % puukaupan tehneistä (kuvio 11). Vastaus oli odotetunlainen, sillä kukapa ei taloudellista tuottoa tavoittelisi puukauppaa tehdessään.

Toiseksi suosituin ensisijainen metsän käyttömuoto puukaupan tehneiden metsänomistajien keskuudessa oli metsän oma käyttö. Puukaupan tehneistä metsänomistajista 23 %:lle metsän oma käyttö oli ensisijaisinta. Tämä oli yllättävää, koska oli ennalta arveltu, että metsänhoito saattaisi olla suurelle osalle jopa tärkeämpää kuin taloudellinen tuotto, mutta vain 6 % puukaupan tehneistä piti metsänhoitoa ensisijaisena metsänkäyttömuotona (kuvio 11).

Puukaupan tehneille metsänomistajille suosituimmat toiseksi tärkeimmät metsän käyttömuodot olivat oma käyttö ja metsänhoito. Kumpaakin piti toiseksi tärkeimpänä 37 % puukaupan tehneistä (Kuvio 11). Puukaupan tehneistä 11 %:llä oli vain yksi tärkeä metsän käyttömuoto ja täten he eivät ilmoittaneet kyselylomakkeella kuin tärkeimmän metsän käyttömuodon.

Kolmanneksi tärkeimmässä metsän käyttömuodossa metsänomistajille hajonta vastausvaihtoehtojen välillä oli jo suurempaa, kuten kuviosta 11 selviää. Kuitenkin kolmanneksi tärkeimmiksi käyttömuodoiksi muodostuivat oma käyttö ja metsänhoito. Molempia vaihtoehtoja kannatti 23 % puukaupan tehneistä. Puukaupan tehneistä 14 % jätti ilmoittamatta kolmanneksi tärkeimmän metsän käyttömuodon.

Metsän oman käytön tärkeys selittyy sillä, että 94 % puukaupan tehneistä keräsi metsästään kotitarvepuuta. Omaan käyttöön kerättyä puuta käytettiin pääasiassa polttopuuna lämmitykseen ja puutavarana rakentamiseen.

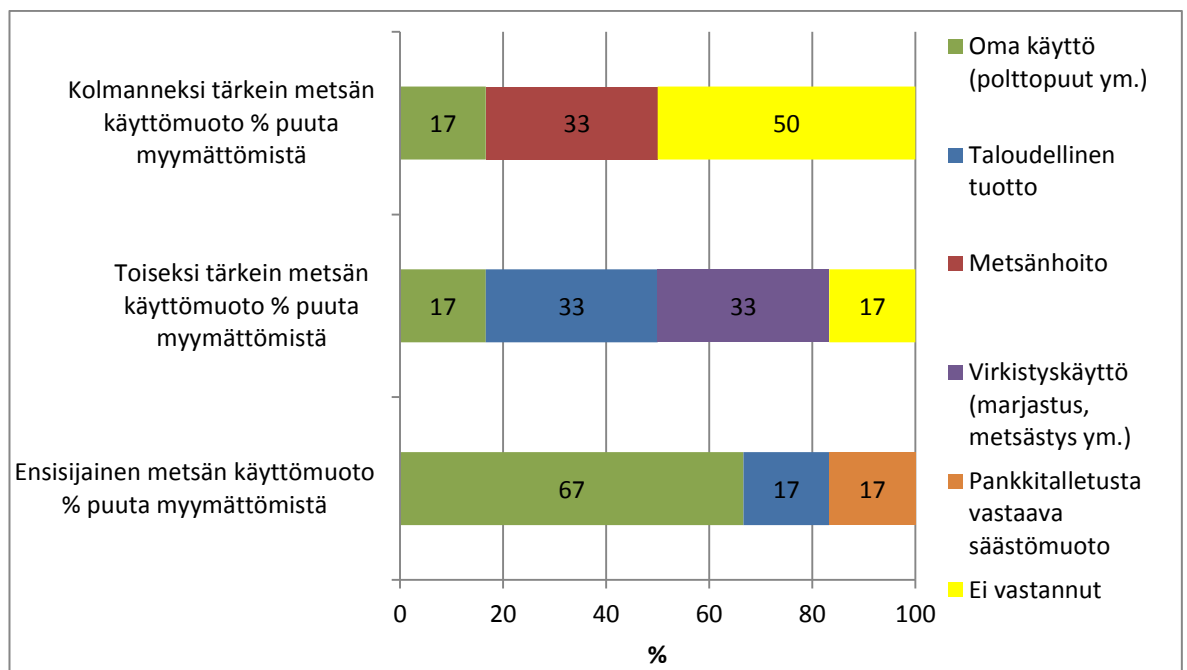
Kuvio 11. Puukaupan 2003–2012 välisenä aikana tehneille metsänomistajille tärkeimmät metsän käyttömuodot.

4.2.2 Puuta myymättömien metsänomistajien metsänkäyttö

Puuta myymättömien metsänomistajien metsän ensisijaiset käyttömuodot erosivat puukaupan tehneiden metsänomistajien metsän käyttömuodoista. Puuta myymättömistä metsänomistajista ensisijaiseksi metsän käyttömuodoksi 67 % oli valinnut metsän oman käytön (kuvio 12), kun taas puukaupan tehneillä selvästi ensisijaisin käyttömuoto oli taloudellinen tuotto. Kyselyyn vastanneista 17 % piti ensisijaisesti tärkeänä metsän taloudellista tuottoa ja toiset 17 % piti pankkitalletusta vastaavaa säästömuotoa ensisijaisena. Kuviosta 12 selviää metsän käyttömuotojen jakautuminen sekä osuudet, kuinka suuri osa puuta myymättömistä jätti vastaamatta kysymykseen.

Puukaupan tehneiden ja puuta myymättömien suurimmat erot olivat siinä, että ensisijainen käyttömuoto puukaupan tehneillä oli taloudellinen tuotto, kun taas puuta myymättömät pitivät tärkeänä omaa käyttöä. Toiseksi tärkeimpänä metsän käyttömuotona virkistyskäyttöä piti 33 % puuta myymättömistä, kun taas puukaupan

tehneillä se oli 3 %, kuten kuvioita 11 ja 12 vertailemalla selviää. Virkistyskäytön suosioon voi olla syynä se, että metsänomistaja on saattanut hankkia metsätilan metsästys- tai luotoharrastuksen vuoksi. Metsänomistaja on voinut hankkia metsätilansa myös siksi, että pääsisi metsästysseuran jäseneksi. Monilla metsästysseuroilla on säännöissä kohta, jonka mukaan seuran alueella asumaton ja mikäli sukulaisia ei metsästysseuran alueella ole, on ainoa vaihtoehto ostaa maata seuran alueelta, jolloin pääsee toimintaan mukaan.

Kuvio 12. Puuta vuosien 2003–2012 välisenä aikana myymättömien metsänomistajien tärkeimmät metsän käyttömuodot.

4.3 Puukaupan syntyyn vaikuttaneita tekijöitä

4.3.1 Metsänhoitosuosituks

Nykyisin käytössä olevat hakkuutavat perustuvat käytössä oleviin metsänhoitosuosituksiin. Metsänhoitosuosituks antavat perustan sille, miltä pohjalta metsänhakkuu suoritetaan.

Metsänhoitosuosituksen tavoitteena on, että metsiä hoidetaan ja käytetään metsätaloudessa taloudellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestäväällä tavalla. Metsänhoitosuosituksissa Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio esittää ja suosittelee kestävän metsänhoidon periaatteita ja menetelmiä talousmetsiin. Metsänhoitosuosituksen soveltaminen metsänomistajan metsään lähtee ensisijaisesti metsänomistajan omien tavoitteiden mukaisesti. Tavoitteita voivat olla taloudellinen turva, luonto ja virkistyselämykset, tai kaikki yhdessä. Metsänomistajan tavoitteet otetaan huomioon metsänhoitosuosituksen soveltamisessa käytännössä metsänomistajan metsään. (Hyvän metsänhoidon suositukset 2006, 8).

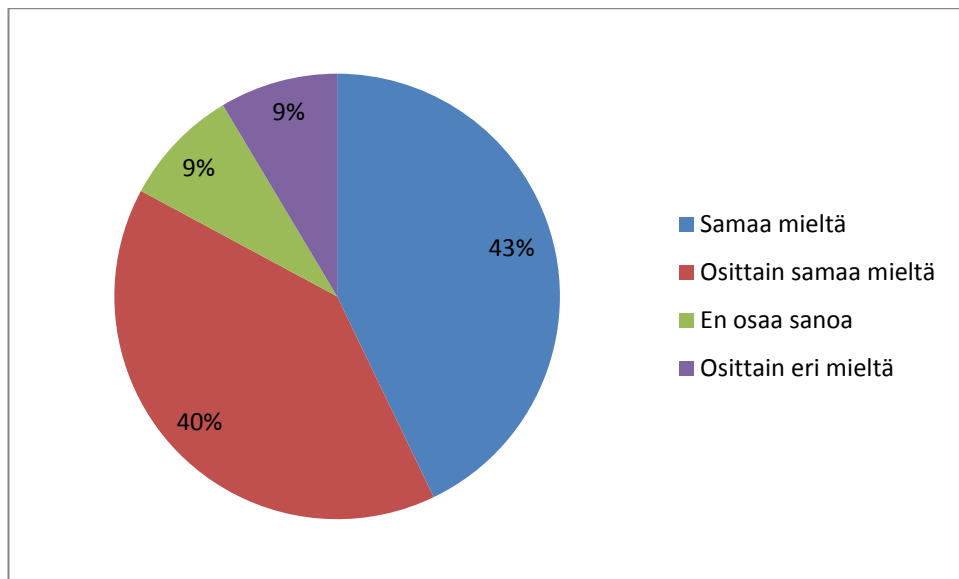
Myös yhteiskunta on antanut metsälainsäädännössä vähimmäisvaatimukset metsien käsittelylle. FFCS – metsäsertifiointi sisältää myös vaatimuksia metsänhoidolle ja käytölle. Nämä vaatimukset ovat luoneet perustan käytössä oleville metsänhoitosuosituksille. Metsänhoitosuositukset tavoittelevat metsälain ja metsäsertifiointin vähimmäisvaatimuksia parempaa metsänkäyttöä ja hoitoa. (Hyvän metsänhoidon suositukset 2006, 8).

Metsänhoitosuosituksen yhtenä päätavoitteena on säilyttää metsätalouden yksityistaloudellinen kannattavuus. Kannattavuutta parantamaan on kehitetty harvenusmalleja ja metsän kiertoajan pituudesta on annettu suositukset. Kiertoajan pituuden suositukset sisältävät suosituksen metsän uudistamisajankohdasta ja uudistuskypsyden määrittämisestä. Metsänhoitosuosituksen yhtenä tavoitteena tehostaa metsänhoitoa. Metsänhoitosuositukset pyrkivät tehostamaan metsänuudistamista, nuorten metsien ja taimikoiden hoitoa parantamalla töiden laatua ja lisäämällä niiden määriä. (Hyvän metsänhoidon suositukset. 2006, 8).

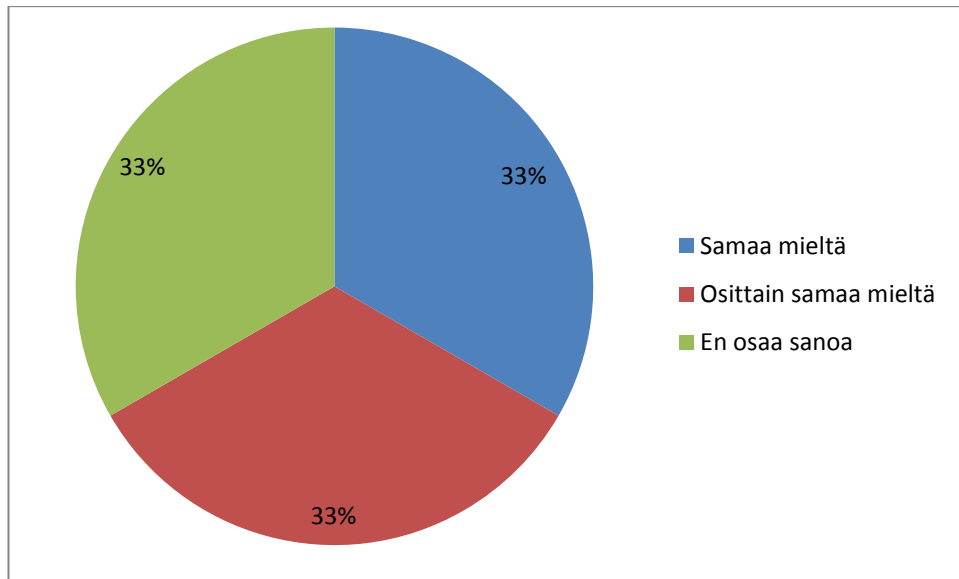
Kyselytutkimuksessa selvitettiin väittämän avulla metsänomistajilta, ovatko heidän mielestään nykyiset metsänhoitosuositukset hyvät metsikön kehityksen kannalta (Kyselylomake; liite 2). Puukaupan tehneistä metsänomistajista 43 % oli samaa mieltä ja 40 % oli osittain samaa mieltä väittämästä. Eli 83 % metsänomistajista piti nykyisiä käytössä olevia metsänhoitosuosituksia edes jollain tavalla hyvinä (kuvio 13). Yksi samaa mieltä väittämästä olleista oli kirjoittanut kyselylomakkeelle, että kehitteillä oleva metsänhoitosuositus on vielä parempi, koska siinä toivottavasti turhaa byrokratiaa poistetaan. Ilmeisesti tällä tarkoitettiin, että metsänomistaja saisi lisää vapauksia ja vaihtoehtoja metsänhoitoon.

Puukaupan tehneistä 9 % oli väittämstä osittain eri mieltä. Yksi osittain eri mieltä olleista vastanneista oli lisäksi kirjoittanut oman kommenttinsa asiasta kyselylomakkeeseen. Hän oli sitä mieltä, että tuleva metsänhoitosuositus on hyvä, koska se antaa metsänomistajalle enemmän vapautta valita, miten metsäänsä hakkaa. Ilmeisesti tällä kommentilla tarkoitettiin sitä, että tulevaan metsänhoitosuositukseen on tulossa ohjeistusta metsän jatkuvasta kasvatuksesta ja se antaa metsänomistajalle enemmän vapauksia hakkuissa, eikä avohakkuu ole enää ainoa metsänuudistamiseen liittyvä hakkuumuoto suosituksissa.

Puuta vuosien 2003–2012 välisenä ajanjaksona myymättömien metsänomistajien mielipiteet metsänhoitosuosituksista olivat osittain samansuuntaiset, kuin puukaupan tehneilläkin. (kuvio 14). 33 % puuta myymättömistä metsänomistajista oli samaa mieltä väittämstä ja toiset 33 % osittain samaa mieltä väittämstä. Eli suurin osa, kaikkiaan 66 % puuta myymättömistä oli ainakin jollain tasolla samaa mieltä väittämstä.

Kuvio 13. Puukaupan vuosina 2003–2012 tehneiden mielipiteet väittämään: ”Nykyiset metsänhoitosuositukset ovat hyvät metsikön kehityksen kannalta?” Prosentteina puukaupan tehneistä.

Kuvio 14. Puuta vuosien 2003–2012 välillä myymättömien mielipiteet väittämään: ”Nykyiset metsänhoitosuositukset ovat hyvät metsikön kehityksen kannalta?” Prosentteina puuta myymättömien mielestä.

Poikkeuksena puukaupan tehneisiin puuta myymättömiin verratessa yllätti se, että yhtään väittämästä edes jollain tasolla eri mieltä ollutta ei puuta myymättömissä ollut (kuviot 13, sekä 14). Puuta myymättömissä oli myös suuri osuus metsänomistajia, jotka eivät osaa sanoa, ovatko metsänhoitosuositukset hyvät metsän kehityksen kannalta. Puuta myymättömillä saattaa olla vähemmän kiinnostusta metsäasioita kohtaan, jolloin he eivät välttämättä ole tietoisia metsänhoitosuosituksista.

4.3.2 Koneellinen puunkorjuu

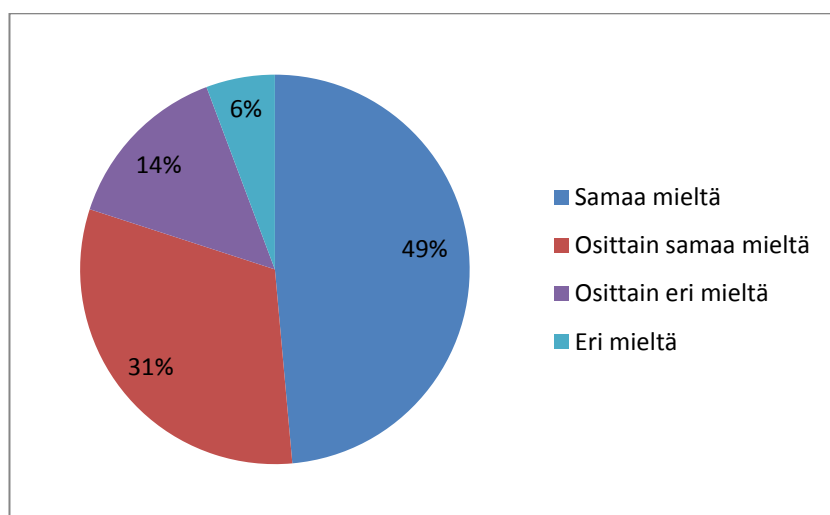
Kyselytutkimuksella kysyttiin vastanneiden mielipidettä koneellisesta puunkorjuusta. Mielipidettä koneellisesta puunkorjuusta kysyttiin väittämällä: ’Koneellisen puunkorjuun työjälki on nykyisin yleisesti hyvällä tasolla’. Tässä työssä vertaillaan, kuinka koneellisen puunkorjuun mielipiteet eroavat puuta myyneiden ja puuta myymättömien kesken. Koneellisen puunkorjuun mielipiteet haluttiin selvittää, koska nykyään suurin osa metsän hakkuista tehdään koneellisesti. Omatoimisia metsänomistajia metsänhoitoyhdistyksen alueelta kyllä vielä löytyy. He tekevät han-

kintahakkuita, mutta niiden merkitys kokonaispuuntuotannon määrään nykyään on varsin vähäinen.

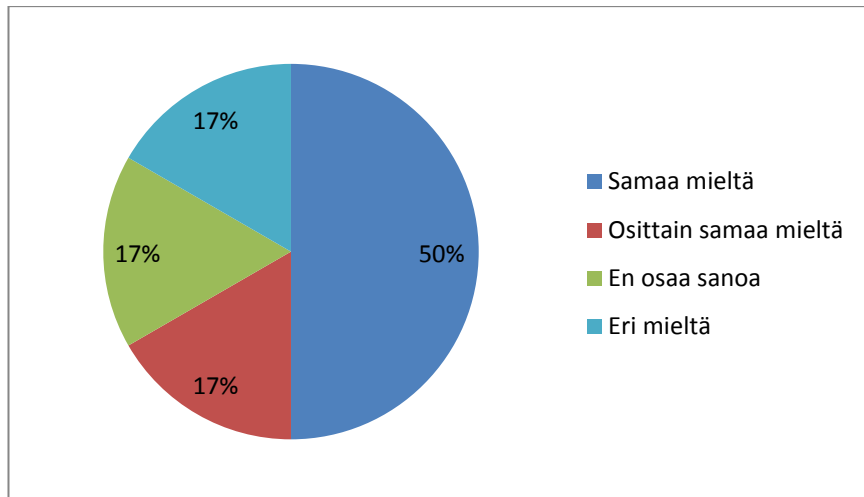
Lisäkysymyksellä koneellisesta puunkorjuusta selvitettiin, kuinka vastanneiden mielipiteet koneellisesta puunkorjuusta olivat vaikuttaneet puuta vuosien 2003–2012 välisenä ajanjaksona myyneiden ja puuta myymättömien puunmyyntiin.

Puukaupan vuosien 2003–2012 välisenä aikana tehneistä metsänomistajista 49 % oli samaa mieltä siitä, että koneellisen puunkorjuun työjälki on nykyisin hyvällä tasolla (kuvio 15). Puukaupan tehneistä vielä 31 % oli kohtalaisen tyytyväisiä koneelliseen puunkorjuuseen, sillä he olivat väittämistä osittain samaa mieltä. Puukaupan tehneistä 80 % piti koneellisen puunkorjuun työjälkeä edes osittain hyvänä. Puukaupan tehneet olivat siis kohtalaisen tyytyväisiä hakkuittensa puunkorjuunjälkeen. Kaikilla puukaupan tehneillä lisäksi oli mielipide koneellisesta puunkorjuusta, sillä yksikään heistä ei vastannut, että ei osaa sanoa.

Puukaupan tehneistä 6 % piti koneellisen puunkorjuun jälkeä huonona, sillä he vastasivat olevansa väittämistä eri mieltä. Osittain eri mieltä väittämistä oli 14 % puukaupan tehneistä. Puukaupan tehneistä 20 % oli siis jollain tasolla tyytymättömiä koneelliseen puunkorjuuseen. Koneellisen puunkorjuuseen tyytymättömistä puukaupan tehneistä yksi henkilö kommentoi kysymystä seuraavasti: Hakkuukone ei ole meidän metsässä käynyt, sillä olen hankintahakkaaja.

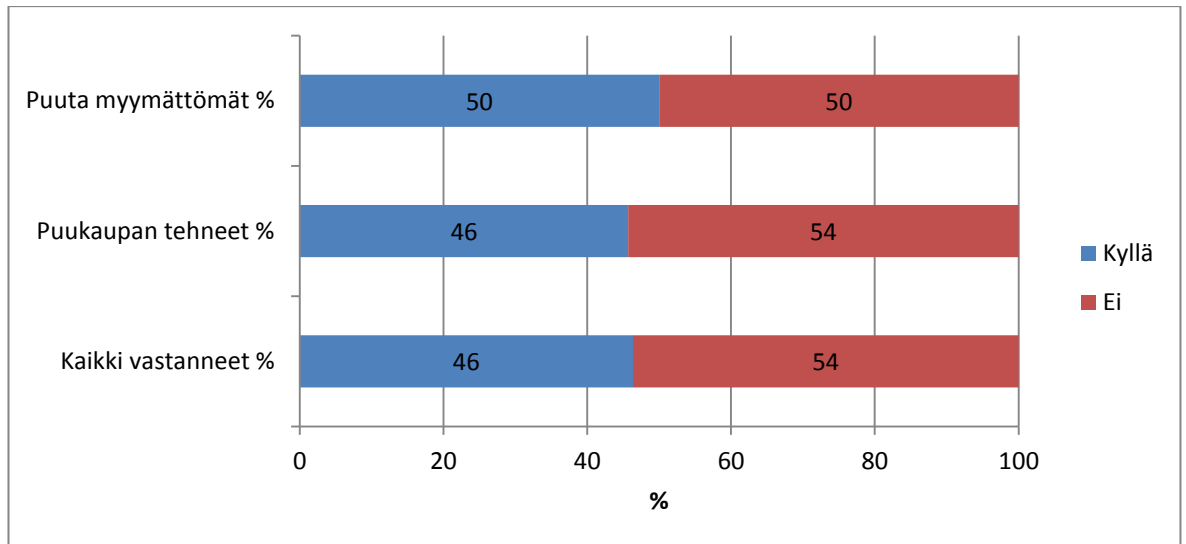
Kuvio 15. Mielipiteet väittämään: ”Koneellisen puunkorjuun työjälki on nykyisin yleisesti hyvällä tasolla? Prosenttiosuuksina puukaupan vuosien 2003–2012 välisenä aikana tehneistä.

Kuvio 16. Mielenpiteet väittämään: ”Koneellisen puunkorjuun työjälki on nykyisin yleisesti hyvällä tasolla?” Prosenttiosuuksina puuta vuosien 2003–2012 välisenä aikana myymättömistä.

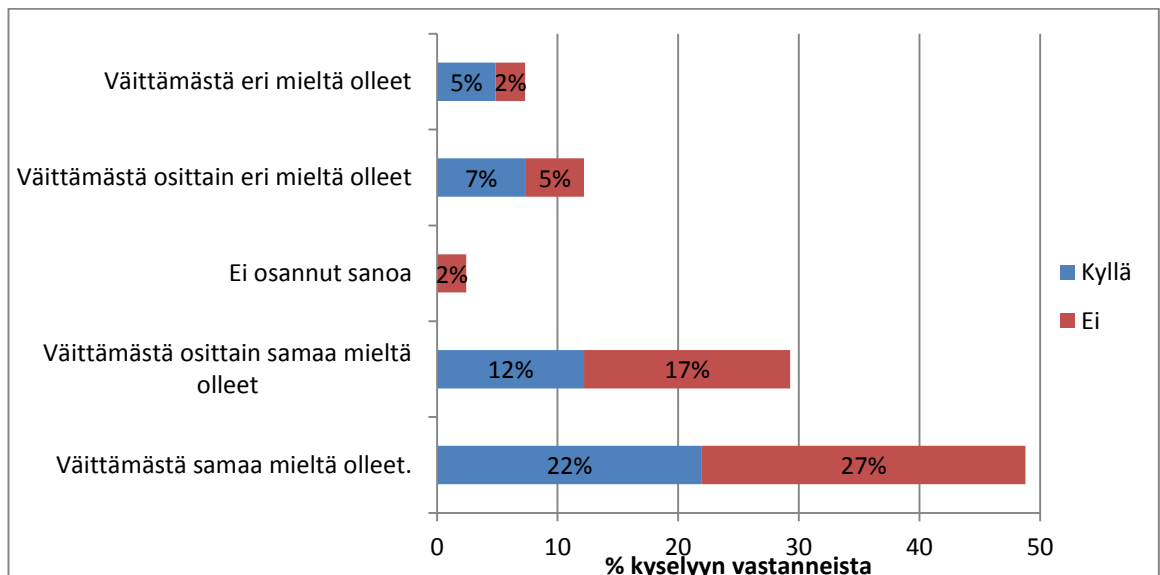
Puuta vuosien 2003–2012 välisenä aikana myymättömien vastauksia verrattaessa puukaupan tehneisiin olivat tulokset samansuuntaiset (kuvio 16 ja 15). Ainoana suurempana poikkeuksena puuta myymättömissä vastanneissa oli se, että osalla ei ollut mielipidettä koneellisesta puunkorjuusta. Syynä mielipiteettömyyteen mahdollisesti on ollut se, että puukauppaa ei ole tehty, jolloin koneellinen puunkorjuu ei ole tullut tunnetuksi. He vastasivat väittämään vastauksella ”en osaa sanoa”. Osittain eri mieltä väittämästä olleita ei ollut puuta myymättömien joukossa. Muutoin vastaukset jakautuivat samantyyppisesti kuin puukaupan tehneillä, kuten kuvioita 16 ja 17 vertailemalla selviää.

Kyselytutkimuksessa kysyttiin koneelliseen puunkorjuuseen liittyen onko mielipide koneellisesta puunkorjuusta vaikuttanut metsänomistajien puunmyyntiaikeisiin. Mielenpiteet koneellisesta puunkorjuusta olivat vaikuttaneet lähes puolella tutkimuksen kohteena olleista heidän puunmyyntiinsä. Kuvioista 17 selviää, että 46 %:lla kaikista vastanneista mielipide koneellisesta puunkorjuusta oli vaikuttanut heidän puunmyyntiinsä. Vastanneista puukaupan tehneistä 46 % myös oli samaa mieltä siitä, että heidän mielenpiteensä koneellisesta puunkorjuusta on vaikuttanut heidän puunmyyntiinsä. Puuta myymättömistä tasan puolet oli vakuuttuneita siitä, että heidän mielenpiteensä koneellisesta puunkorjuusta on vaikuttanut heidän puunmyyntiinsä.

Kuvio 17. Onko koneellisen puunkorjuun mielipide on vaikuttanut puunmyyntiaikeisiin?

Kuviosta 18 selviää kaikista vastanneista prosentit siitä, miten heidän puunmyyntiaikeisiinsa on vaikuttanut väittämään: 'Koneellisen puunkorjuun työjälki on nykyisin yleisesti hyvällä tasolla' vastatun mielipiteen mukaisesti. Väittämän vastausten perusteella on vastaukset jaettu kyllä/ei luokkiin, sen mukaan, miten mielipide väittämästä on vaikuttanut vastanneen puunmyyntiin.

Kuvio 18. Väittämän 'Koneellisen puunkorjuun työjälki on yleisesti hyvällä tasolla' vastausten vaikutus vastanneiden puunmyyntiaikeisiin. (Kyllä ja ei prosentteina kaikista kyselyyn vastanneista)

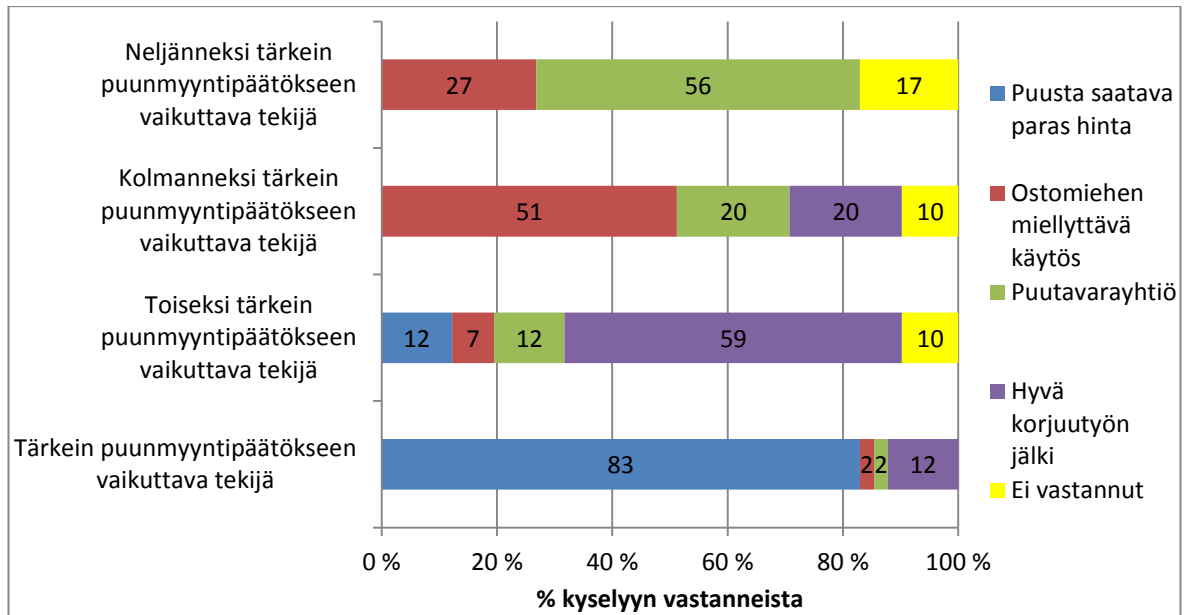
4.3.3 Puunmyyntipäätökseen vaikuttaneet tekijät

Kyselyn kohderyhmältä kysyttiin myös, että jos he tekisivät puunmyyntipäätöksen nyt, niin mikä olisi ratkaisevin tekijä. Kysymyksessä oli neljä vaihtoehtoa ja vastaaja pyydettiin merkitsemään numeroin 1–4 tärkeintä puunmyyntipäätöksen syntyyn vaikuttavaa seikkaa. Vaihtoehdot olivat: puusta saatava paras hinta, ostomiehen miellyttävä käytös, puutavarayhtiö ja hyvä korjuutyön jälki.

Ylivoimaisesti tärkeimmäksi puunmyyntipäätökseen vaikuttavaksi tekijäksi vastanneet valitsivat puusta saatavan parhaimman hinnan. Vastanneista jopa 83 %:lla puusta saatava parhain hinta oli tärkein puunmyyntipäätökseen vaikuttava tekijä (kuvio 19).

Vastanneet olivat myös kohtalaisen hyvin tietoisia puun vallitsevasta hintatasosta. Vastanneista hieman alle puolet ilmoitti olevan tietoisia puutavaran kanto- ja hankintahinnoista. Alavuden alueen kanto ja hankintahintojen hintatason ilmoitti tietävänsä 46 % vastanneista. Vastanneista 54 % ei tiennyt Alavudella vallitsevista puutavaran kanto ja hankintahinnoista. Puukauppaa vuosina 2003–2012 välisenä aikana tekemättömistä vallitsevaa hintatasoa ei tiennyt 83 % puuta myymättömistä. Puukaupan kyseisenä ajanjaksona tehneillä hintatason tiesi 51 % puukaupan tehneistä.

Toiseksi tärkein puunmyyntipäätökseen vaikuttava tekijä oli 59 %:lla vastanneista hyvä korjuutyön jälki. Toiseksi tärkeimpään puunmyyntipäätöksen kohtaan 10 % vastanneista ei ilmoittanut kantaansa. Tämä tarkoittaa, että heillä ei ollut kuin yksi puunmyyntipäätökseen vaikuttava tekijä (kuvio 19).

Kuvio 19. Puunmyyntipäätökseen vaikuttavat tekijät. Prosenttia kyselyyn vastanneilla metsänomistajilla.

Kolmanneksi tärkein puunmyyntipäätökseen vaikuttava tekijä oli 51 %:lla vastanneista ostomiehen miellyttävä käytös (Kuvio 19). Puutavarayhtiö ja hyvä korjuutyön jälki olivat molemmat 20 %:lla kolmanneksi tärkeimpiä puunmyyntipäätökseen vaikuttavia kriteerejä. 10 % vastanneista ei ilmoittanut kolmanneksi tärkeintä puunmyyntiin vaikuttavaa seikkaa.

Neljänneksi eli vähiten tärkeimmäksi puunmyyntipäätökseen vaikuttavaksi tekijäksi 56 % vastanneista ilmoitti puutavarayhtiön. Ostomiehen miellyttävä käytös oli 27 %:lla vähiten tärkein puunmyyntipäätökseen vaikuttava seikka, kuten kuviosta 19 selviää. Neljänneksi tärkeintä puunmyyntipäätökseen vaikuttavaa seikkaa ei ilmoittanut 17 % kyselytutkimukseen vastanneista.

Yli puolella kyselyyn vastanneista tärkeimmät puunmyyntipäätökseen vaikuttavat seikat olivat järjestyksessä tärkeimmästä neljänneksi tärkeimpään seuraavan laiset: 1. puusta saatava paras hinta, 2. hyvä korjuutyön jälki, 3. ostomiehen miellyttävä käytös ja 4. puutavarayhtiö. Tulokset olivat odotetut, sillä ennalta jo arveltiin, että järjestys tulee olemaan suurimmalla osalla vastanneista edellä mainittu. Hinta oli selvästi tärkein tekijä puukauppaa tehtäessä ja korjuutyön jälki on myös hyvin selvästi toiseksi tärkein kriteeri metsänomistajille puukauppaa tehtäessä, kuten kuviota 19 tutkimalla selviää. Ostomiehen miellyttävä käytös ja puutavarayhtiö sai-

vat huonon kannatuksen kahden tärkeimmän puunmyyntipäätökseen vaikuttavan tekijän joukossa. Ne olivat selvästi toissijaisia suurimmalle osalle kyselyn kohteena olleista metsänomistajista.

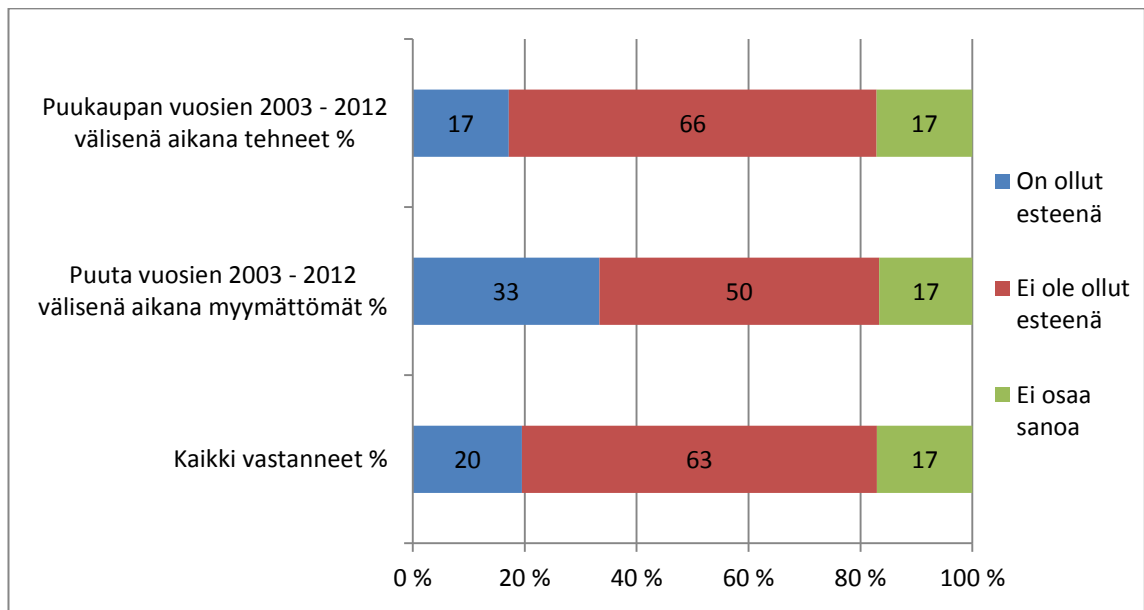
4.4 Metsänhoitoyhdistyksen roolin tärkeys ja metsäteollisuuden kartelliepäilyt puukaupassa

4.4.1 Metsänhoitoyhdistys puukaupassa metsänomistajan avustajana

Tutkimuksessa haluttiin selvittää, pitävätkö metsänomistajat tärkeänä metsänhoitoyhdistyksen harjoittamaa puukaupan kilpailuttamista metsänomistajan puolesta. Lisäksi edelliseen liittyen kysyttiin, onko puunostajien välisen vertailun vaikeus hinnoissa sekä mitta- ja laatuvaatimuksissa ollut esteenä puukaupan tekemiselle. Kyselyssä haluttiin selvittää, olisiko metsänomistajien mielestä puunostajien välisille kilpailutuksille tarvetta ja pitäisikö metsänhoitoyhdistyksen tarjota tälle kohde-ryhmälle kyseistä palvelua.

Vastanneista 63 % oli sitä mieltä, että puunostajien välinen vertailu ei ole ollut vaikeutena puukaupan tekemiselle. Puunostajien välisen vertailun vaikeus oli ollut esteenä puukaupan tekemiselle 20 %:lla vastanneista (kuvio 20). Vastanneista 17 % ei tiennyt, onko puunostajien välisen vertailun vaikeus ollut este puukaupalle. Saattaa olla, että kaikki vastanneet eivät ole ymmärtäneet, mitä kysymyksellä haetaan ja täten he eivät ole osanneet vastata siihen. Kaiken kaikkiaan hyvin luottavaisia vastanneet olivat omiin taitoihinsa kilpailuttaa puukauppa ja vertailla eri ostajien puutavaran katkontaa ja hintoja.

Puukaupan vuosien 2003–2012 välisenä aikana tehneiden ja tuona ajanjaksona puuta myymättömien vastaukset eivät eronneet kovinkaan paljon toisistaan. Puukaupan tehneillä 17 %:lla ostajien välisen vertailun vaikeus on ollut esteenä puukaupan tekemiselle, kun taas puuta myymättömillä se oli ollut esteenä 33 prosentille (kuvio 20). Puukaupan tehneistä 66 % ja puuta myymättömistä 50 % eivät kokeneet ostajien välisen vertailun vaikeuden olleen esteenä puukaupalle.

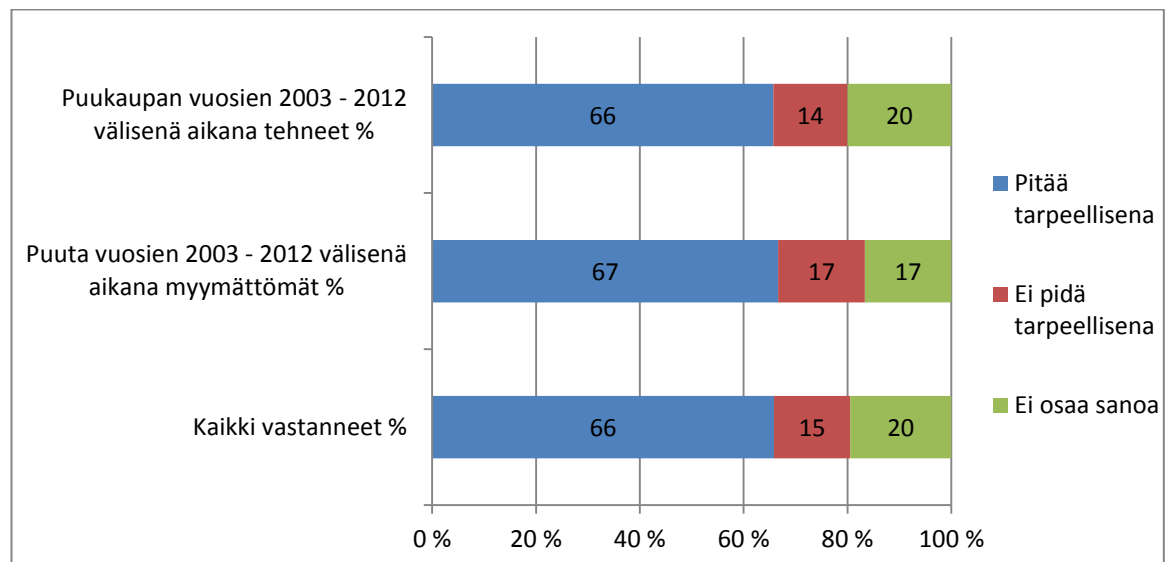

Kuvio 20. Puunostajien välisen vertailun vaikeus puutavaran hinnoissa ja mitta- ja laatuvaatimuksissa on ollut esteenä puukaupan tekemiselle.

Metsänhoitoyhdistyksen tekemää puunostajien välistä hintojen kilpailutusta piti tärkeänä 66 % kyselyyn vastanneista (kuviota 21). Tämä aiheuttaa ristiriitaa, kun verrataan kuviota 20 ja 21 keskenään. Vastanneista 63 % ei kokenut mitta- ja laatuvaatimusten olleen esteenä puukaupan tekemiselle, mutta silti 66 % vastanneista piti tärkeänä metsänhoitoyhdistyksen harjoittamaa puukaupan kilpailutusta. Vielä kun lisätään tähän se, että kaikki puukaupan tehneet olivat tehneet puukaupan suoralla kaupalla puutavarayhtiön kanssa, niin on ihmeellistä, että näin moni pitää metsänhoitoyhdistyksen kilpailutusta silti tärkeänä. Tiedettiin jo ennen kyselylomakkeiden lähettämistä, että metsänhoitoyhdistyksen puukaupallisia palveluita ei kukaan kyselyn kohderyhmästä ollut käyttänyt. Kuviosta 21 selviää myös puukaupan tehneiden ja puuta myymättömien mielipiteiden jakautuminen metsänhoitoyhdistyksen tekemästä puukaupan kilpailutuksesta.

Saattoi olla, että kysymys metsänhoitoyhdistyksen puukaupan kilpailutuksen tarpeellisuudesta oli huonosti kysymyksenasettelultaan muotoiltu, jolloin ei ymmärretty, mitä kysymyksellä ajettiin takaa. Tuloksien perusteella metsänhoitoyhdistyksen tulisi selvittää metsänomistajille paremmin puukaupan kilpailutukseen liittyviä asioita. Metsänhoitoyhdistyksen tulisi siis kertoa metsänomistajille metsänhoitoyhdis-

tyksen tekemän puukaupan kilpailutuksen eduista metsäyhtiön kanssa suoriin kauppoihin verrattuna. Yksi puukaupan kilpailutuksen eduista metsänomistajalle on, että kilpailutuksella saadaan metsänomistajalle parhain hinta puutavarasta. Tuloksien perusteella tuli sellainen kuva, että läheskään kaikki eivät ole tietoisia mitä metsänhoitoyhdistyksen puukaupan kilpailutus tarkoittaa ja mitä etuja siitä on metsänomistajalle.

Kuvio 21. Metsänhoitoyhdistyksen tekemä puunostajien, hintojen ja puutavaralajien kilpailutuksen sekä puunkorjuun valvonnan tarpeellisuus metsänomistajien mielestä. (Prosenttia vastanneista)

4.4.2 Metsäteollisuuden puukaupallisten kartelliepäilyjen vaikutus puukaupan luotettavuuteen

Viime vuosina metsäteollisuudesta on mediassa vellone kuhu metsäteollisuuden kartellista. Metsänomistajat, jotka ovat myyneet puuta kartellin aikana, ovat vaatineet metsäteollisuudelta korvauksia suorittamastaan kartellista.

Markkinaoikeus antoi joulukuussa 2009 ratkaisun, jonka mukaan 1997–2004 Suomessa toimi valtakunnallisesti kartelli raakapuun ostossa, mihin osallistui kaikki suurimmat alan toimijat. Stora Enso, Metsäliitto ja Upm-Kymmene olivat sopineet kilpailun rajoittamisesta keskenään sekä menettelytavoistaan, jotka tähtäsivät raakapuun hinnan hallintaan. Yhtiöt joutuivat maksamaan markkinaoikeuden määräämänä sakkoja kilpailunrajoituslain rikkomisesta yhteensä 51 miljoonaa euroa.

Mikäli ajatellaan kartellin vaikuttaneen kantohintoihin vähintään 10 % alentavasti, olisivat ne suomalaiset metsänomistajat, jotka olivat myyneet puuta kartellin aikana, voineet kärsiä 1 - 1,5 miljardin euron vahingon. (Viitala 2010, 399.)

Kyselytutkimuksessa kysyttiin metsänomistajilta, ovatko metsäteollisuuden kartelliepäilyt vaikuttaneet puukaupan luotettavuuteen sitä heikentäen. Kaikista vastanneista 59 % oli sitä mieltä, että kartelliepäilyt ovat heikentäneet puukaupan luotettavuutta (kuvio 22). Vastanneista 20 % oli sitä mieltä, että kartelliepäilyillä ei ole ollut vaikutusta puukaupan luotettavuuteen. Kaikista vastanneista 22 % ei osannut sanoa, ovatko kartelliepäilyt vaikuttaneet puukaupan luotettavuuteen. Puukaupan kartellitapausta eivät välttämättä kaikki metsänomistajat tunne, josta saattaa johtua 'en osaa sanoa' vastauksien 22 %:n osuus.

Puukaupan tehneillä eivät vastauksien prosentuaaliset osuudet juuri eronneet kaikkien vastausten osuuksista. Puuta myymättömillä taas vastaukset erosivat huomattavasti puukaupan tehneisiin verratessa, kuten kuviosta 22 selviää. Puuta vuosien 2003–2012 välisenä aikana myymättömistä kaikki olivat sitä mieltä, että puukaupalliset kartelliepäilyt olivat heikentäneet puukaupan luotettavuutta. Suuria johtopäätöksiä syistä ei kannata vetää, koska puuta myymättömien määrä vastanneiden joukossa on varsin vähäinen. Saattaa kuitenkin olla, että uutisointia kartellista on seurattu tiiviimmin puuta myymättömien kuin puukaupan tehneiden keskuudessa.

Kuvio 22. Ovatko julkisuudessa olleet metsäteollisuuden puukaupalliset kartelliepäilyt heikentäneet puukaupan luotettavuutta metsänomistajan mielestä? (Prosenttia vastanneista)

5. PÄÄTELMIÄ

5.1 Pohdintaa tutkimuksesta

Kyselytutkimukseen vastanneiden joukko ei ehkä kaikilta osin ollut riittävän suuri kuvaamaan kyselyn kohderyhmää. Vastanneissa olisi saanut olla puukauppaa vuosina 2003–2012 tekemättömiä enemmän, jolloin vertailun tulokset olisivat olleet luotettavampia. Suurin osa kyselyyn vastanneista oli puukaupan vuosien 2003–2012 välisenä aikana tehneitä metsänhoitoyhdistyksen palveluja käyttämiä metsänomistajia, joista saadut tulokset ovat luotettavampia. Jonkinlaisen kuvan näiden kahden metsänomistajaryhmän ajattelutapojen eroavaisuuksista tutkimus kuitenkin antaa.

Kyselylomakkeita olisi pitänyt lähettää enemmän, jotta puuta myymättömiä olisi saatu lisää vastanneiden joukkoon. Resursseja kyselylomakkeiden lähettämiseen suuremmalle metsänomistajajoukolle ei kuitenkaan ollut. Suuremmastakaan vastaajajoukosta ei olisi ollut takeita, että heidän joukossa olisi ollut puuta myymättömiä enemmän, koska metsänhoitoyhdistyksellä ei ollut ennen kyselyn lähettämistä minkäänlaisia tietoja kyselyn kohderyhmän puunmyynnistä.

Kyselylomakkeeseen olisi pitänyt laittaa näin jälkeenpäin asiaa tarkastellessa muutamia tarkentavia lisäkysymyksiä. Tämä tuli kuitenkin ilmi vasta tuloksien valmistuttua, jolloin kysymysten lisääminen oli jo myöhäistä. Esimerkiksi kyselylomakkeen (Liite 2.) kysymyksiin 19 ja 20 olisi pitänyt tehdä lisäkysymys, jolla olisi vaadittu vastaajaa perustelemaan vastauksensa. Näin olisi saatu lisää tietoa esimerkiksi siitä, miksi metsänomistajat pitävät metsänhoitoyhdistyksen puukaupan kilpailuttamista tärkeänä, vaikka he eivät ole koskaan käyttäneet kilpailutusta hyväkseen. Syy saattaa olla se, että metsänhoitoyhdistyksen puukaupan kilpailutus kysymystä ei ymmärretty asian vaatimalla tasolla. Puukaupan koon selvittäminen olisi varmasti antanut lisää selvennystä kyseiseen asiaan.

Muutamien vastauksien perusteella kävi ilmi, että joidenkin kysymysten asettelua olisi pitänyt tarkentaa. Vastauksista selvisi, että vastaaja ei ollut sisäistänyt kysy-

mystä, jolloin kyselylomakkeelle ei ollut vastattu aivan niin kuin kyselylomakkeen tekijä oli ajatellut. Tämä aiheutti vaikeuksia kyselylomakkeiden analysoinnissa.

Tutkimuksessa olisi voitu lisäksi erotella hankintakaupan ja pystykaupan tehneet metsänomistajat, näin heistäkin olisi saatu kaksi eri ryhmää. Tässä tutkimuksessa ei otettu huomioon hankintakauppojen tehneitä erikseen.

5.2 Päätuloksia tutkimuksesta

Suurin osa kyselyyn vastanneista metsänomistajista oli miespuolisia henkilöitä. Keski-ikäiset metsänomistajat kyselyyn vastanneista oli eläkkeellä oleva yksin metsää omistava mieshenkilö, joka omisti metsää ja asui Alavudella.

Suurin osa kyselyyn vastanneista metsänhoitoyhdistyksen palveluja käyttämättömistä metsänomistajista ennako-odotuksista poiketen oli tehnyt puukaupan vuosien 2003–2012 välisenä ajanjaksona. Puolet puukaupan tehneistä oli tehnyt puukaupan Metsäliitto Osuuskunnan kanssa. Puuta myyneiden metsätilallisten tilan koolla ei havaittu olevan suurta vaikutusta heidän puukauppaansa. Sen sijaan kaikki, joiden metsässä ei ollut kyselyn mukaan hakattavaa, olivat tehneet puukaupan vuosien 2003–2012 välisenä aikana. Näitä oli 10 % kyselyyn vastanneista, ja kaikki olivat alle 50 ha metsää omistavia metsänomistajia. Ilmeisesti metsätilat olivat tulleet käsiteltyä viimeisten hakkuiden seurauksena niin kokonaisvaltaisesti, että hakattavaa ei enää sen jälkeen ollut. Kaikki metsätilalliset, jotka eivät olleet myyneet puuta vuosien 2003–2012 välisenä aikana, olivat pieniä alle 50 ha metsätilan omistaneita, kuten kuvioista 8 selviää.

Kotitarvepuuta keräsi 95 % vastanneista ja metsän oma käyttö osoittautui heille hyvin tärkeäksi metsän käyttömuodoksi heti taloudellisen tuoton jälkeen. Kotitarvepuuta keräämättömät olivat yli 65-vuotiaita eläkeläismiehiä, joten korkea ikä varmasti osaltaan selittää, että kotitarvepuuta ei ole kerätty. Kysymykseen kotitarvepuun pääasiallisesta käytöstä vastasi 80,5 % kyselyyn vastanneista. He ilmoittivat käyttökohteekseen 91-prosenttisesti polttopuuna lämmitykseen. Puuta myymättömistä kaikki keräsivät kotitarvepuuta. Se on saattanut vaikuttaa heidän

puunmyyntiinsä, sillä puuta myymättömistä suurin osa oli alle 25 ha metsää omistavia, jolloin puuta ei välttämättä kotitarpeilta riitä myyntiin asti.

Suurin osa vastanneista (54 %) piti selvästi tärkeimpänä metsän käyttömuotona taloudellista tuottoa. Vastanneista puukaupan tehneistä 60 % piti taloudellista tuottoa tärkeimpänä metsän käyttömuotona. Puuta myymättömillä mielipiteet erosivat puukaupan tehneistä, sillä 67 % piti tärkeänä metsän omaa käyttöä. Siihen varmasti vaikuttaa se, että heistä kaikki keräsivät kotitarvepuuta.

Nykyisiin metsänhoitosuosituksiin oltiin vastanneiden keskuudessa varsin tyytyväisiä. Puukaupan tehneistä jopa 83 % piti nykyisiä metsänhoitosuosituksia edes osittain hyvänä tai hyvänä metsän kehityksen kannalta. Puuta myymättömistä 66 % piti metsänhoitosuosituksia edes osittain hyvinä tai hyvinä. Tämä tarkoittaa sitä, että metsänhoitosuositusten pohjalta toimiminen metsässä on monelle metsänomistajalle hyväksyttävää.

Suurin osa vastanneista piti koneellisen puunkorjuun työjälkeä hyvänä. Koneellista puunkorjuuta piti hyvänä työjälkensä osalta noin puolet puuta myymättömistä sekä puukaupan tehneistä. Koneellista puunkorjuuta hyvänä pitäneistä 22 % oli sitä mieltä, että heidän mielipiteensä oli vaikuttanut heidän puunmyyntiinsä. Osittain hyvänä puunkorjuun työjälkeä piti 17 % puuta myymättömistä ja 31 % puukaupan tehneistä. Puukaupan tehneet olivat jonkin verran tyytyväisempiä koneelliseen puunkorjuuseen puuta myymättömiin verrattuna. Puuta myymättömien joukossa ei koneellista puunkorjuuta tunnettu niin hyvin kuin puukaupan tehneiden joukossa, koska ainoat vastaukset kohtaan: 'en osaa sanoa' tulivat heidän joukostaan. Kaikista vastanneista 46 % oli sitä mieltä, että heidän mielipiteensä koneellisesta puunkorjuusta on vaikuttanut heidän puunmyyntiinsä.

Kyselyyn vastanneista 83 % piti tärkeimpänä puunmyyntipäätökseensä vaikuttavana seikkana puusta saatavaa hintaa. Taloudellinen tuotto oli monelle se tärkein metsän käyttömuoto, jolloin luonnollisesti puusta saatavan hinnan täytyy olla kohdallaan ennen puukaupan tekemistä. Toiseksi tärkeimmäksi puunmyyntiin vaikuttavaksi seikaksi 59 % vastanneista ilmoitti korjuutyön jäljen. Kyseisille metsänomistajille on siis tärkeää, että korjuujälki metsässä on hyvä ja sen vaikutus puunmyyntiinkin on varsin suuri. Selvästi toisarvoisia puunmyyntipäätökseen vai-

kuttavia tekijöitä metsänomistajille olivat puutavarayhtiö ja ostomiehen miellyttävä käytös.

Metsänomistajat eivät suurimmaksi osaksi kokeneet puunostajien välisten puutavarain hintojen vertailun olleen esteenä heidän puukaupan tekemiselleen. Lähes kaikki puukaupan tehneet olivat tehneet puukaupan suoraan metsäyhtiön kanssa. Kuitenkin 66 % piti metsänhoitoyhdistyksen harjoittamaa puukaupan kilpailutusta metsänomistajan puolesta tärkeänä. Kyseessä on saattanut olla se, että metsänomistajien puukaupat ovat olleet pieniä puukauppoja, jolloin kilpailutuksen vaikutus puukaupan kokonaishintaan olisi jäänyt pieneksi. Yksi vastanneista kertoi kyselylomakkeen laitaan kirjoitetulla kommentilla, että pienissä kaupoissa kilpailutus ei ole niin tärkeää kuin suurissa. Kyseinen kommentti pitää aivan hyvin paikkaansa, sillä eihän esimerkiksi muutaman kymmenen kuution hankintapuerän kilpailutuksella ole juurikaan taloudellista merkitystä. Isoissa kaupoissa kilpailutuksella saatu hyöty saattaa olla jopa tuhansia euroja, jolla voidaan saada katettua esimerkiksi metsän uudistamiskustannukset, mikäli tehdään uudistushakkuuta.

Metsäteollisuuden suurimpien toimijoiden vuosina 1997–2004 harjoittama puukartelli oli vaikuttanut heikentävästi puukaupan luotettavuuteen 51 %:llä puukaupan tehneistä. Puuta myymättömistä kaikki olivat sitä mieltä, että kartelli oli vaikuttanut puukaupan luotettavuuteen. Olisi ajatellut, että tällaisen tapauksen esilletulo olisi vain lisännyt luottamusta puukauppaan, koska tällaisen tullessa esille se osoittaa, että puukaupan valvonta pelaa. Lisäkysymys olisi ollut paikallaan, jolla olisi selvitetty, että miksi kartelliepäilyt ovat heikentäneet puukauppaa.

5.3 Huomioita tutkimuksesta

Metsänhoitoyhdistyksen kannattaisi markkinoida puukaupallisia palveluitaan tämän tutkimuksen perusteella enemmän pienten metsätilojen omistajille, sillä juuri he eivät ole koskaan tehneet puukauppaa ja heidän metsissään on kuitenkin hakevat. Kaikki vastanneista, jotka ilmoittivat, että eivät ole myyneet 10 vuoteen puuta asuivat sekä myös omistivat metsää Alavudella. Tällöin toimihenkilön henkilökohtainen yhteydenotto ja käynti metsänomistajan luona eivät ole poissuljettuja

vaihtoehtoja ja ne saattaisivat poikia metsänhoitoyhdistykselle lisää hakkuukohteita.

Tämän kyselytutkimuksen kohderyhmän isoimpien metsätilallisten saanti asiakkaiksi metsänhoitoyhdistyksen puukaupallisiin palveluihin on varmasti vaikeampaa. Tutkimus osoitti, että suuremmat metsätilalliset olivat tehneet puukauppaa suoraan metsäyhtiöiden kanssa, jolloin osa heistä on jo melko varmasti vakiintuneita metsäyhtiöiden asiakkaita.

LÄHTEET

Hyvän metsänhoidon suositukset. 2006. Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio. Helsinki: Metsäkustannus Oy.

Kemeratuki loppuu kesään mennessä. 3.2.2012.[Verkkajulkaisu]. Maaseudun Tulevaisuus. [Viitattu: 24.4.2012]. Saatavana: <http://www.maaseuduntulevaisuus.fi/mets%C3%A4/kemeratuki-loppuu-kes%C3%A4%C3%A4n-meness%C3%A4-1.11158>

Kärhä, K. & Aarnio J. 2001. Metsänhoitoyhdistysten puukaupallinen toiminta: Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 797. Vantaa: Metla, Vantaan tutkimuskeskus.

Metsänhoitoyhdistys Metsäpohjanmaan kotisivut. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Metsänhoitoyhdistykset. [Viitattu: 26.3.2012]. Saatavana: <http://www.mhy.fi/metsapohjanmaa/>

Talous ja yhteiskunta. Metsäntutkimuslaitoksen uutiskirje. 17.2.2012. [Verkkajulkaisu]. [Viitattu: 12.4.2012]. Saatavana: <http://www.metla.fi/uutiskirje/metsatalous-ja-yhteiskunta/2012-01/uutinen-1.htm>

Tapion taskukirja. 2008. 25 uudistettu painos. Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio. Helsinki: Metsäkustannus Oy.

Tuhat tärkeää termiä: Metsäsanasto. 2006. Helsinki: Metsäkustannus Oy.

Viitala, E.-J. 2010. Kilpailuoikeus, kartellit ja raakapuumarkkinat. [pdf-tiedosto] Metsätieteen aikakauskirja 4/2010: 399 - 424. Vantaa: Metla, Vantaan tutkimuskeskus. [Viitattu: 17.4.2012]. Saatavana: <http://www.metla.fi/aikakauskirja/full/ff10/ff104399.pdf>

Yleistietoa Alavudesta. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Alavuden kaupunki. [Viitattu 26.3.2012]. Saatavana: <http://www.alavus.fi/fi/alavus-info/yleistietoa-alavudesta.html>.

LIITE 1. Kyselyn saatekirje

metsänhoitoyhdistys

14.2.2012

Arvoisa metsänomistaja!

Olen neljännen vuoden metsätalousinsinööriopiskelija Seinäjoen ammattikorkeakoulun Maa- ja metsätalouden yksiköstä, Tuomarniemeltä Ähtäristä.

Teen opinnäytetyötäni Metsänhoitoyhdistys Metsäpohjanmaa ry:lle kyselytutkimuksen muodossa puukaupan muodostumiseen vaikuttavista seikoista. Kyselytutkimuksella on tarkoitus selvittää metsänomistajalle tärkeitä puukaupan syntyseen ja syntymättä jäämiseen vaikuttavia seikkoja. Kysely on lähetetty 80:lle Alavudella metsää omistavalle Metsänhoitoyhdistys Metsäpohjanmaan jäsenelle. Osoitetiedot on saatu Metsänhoitoyhdistyksen jäsenrekisteristä.

Toivon, että vastaisitte kyselyyn ja lähettäisitte kyselyn oheisella palautuskuorella **viimeistään 2.3.2012 mennessä**. Tällöin allekirjoittaneella olisi mahdollisuus valmistua ammattiin keväällä.

Vastaukset käsitellään nimettöminä ja ehdottoman luottamuksellisesti. Julkaistavasta materiaalista ei saa selville yksittäisen metsänomistajan antamia vastauksia.

Kiitos vastauksista!

Ystävällisin talviterveisin:

Ville Neste

Metsätalousinsinööriopiskelija (amk)

Seinäjoen ammattikorkeakoulu

Maa- ja metsätalouden yksikkö, Tuomarniemi

Puh. 040 548 6910

LIITE 2. Kyselylomake

Kyselytutkimus

Rastita (X) oikea vastaus kysymykseen

1. Ikä ? ___Vuotta
2. Sukupuoli ? Mies
 Nainen
3. Ammatti ?
 Yrittäjä
 Maa-/metsätalousyrittäjä
 Palkansaaja
 Eläkeläinen
 Opiskelija
 Muu, mikä? _____
4. Metsämaan pinta-ala?
 alle 25 ha
 25 - 50 ha
 51 - 75 ha
 76 - 100 ha
 Yli 100 ha
 En osaa sanoa
5. Metsän sijaintikunta/ kunnat? *(voi rastittaa useamman)*
 Asun samassa kunnassa, missä metsäni sijaitsee
 En asu samassa kunnassa, missä metsäni sijaitsee
 Metsäni sijaitsee Alavudella
 Omistan metsää usean kunnan alueella
 En tiedä missä metsäni sijaitsee
6. Metsän omistusmuoto? *(voi rastittaa useamman, mikäli metsätiloja on useita ja omistusmuoto vaihtelee)*
 Yksinomistus
 Puolison kanssa yhteisomistuksena
 Kuolinpesä/ perikunta
 Yhtymä
 Muu, mikä? _____
7. Metsätaloussuunnitelman voimassaolo?
 On voimassa oleva metsätaloussuunnitelma
 Vanha metsätaloussuunnitelma, joka ei enää ole voimassa
 Ei ole metsätaloussuunnitelmaa
 En tiedä, mikä metsätaloussuunnitelma on
 En tiedä, onko suunnitelmaa olemassa vai ei

8. Oletteko tehnyt puukaupan viimeisen kymmenen vuoden aikana (2003 – 2012)?

- Kyllä
- Ei

9. Mikäli vastasitte edelliseen kysymykseen ”kyllä”, niin minkä puutavarayhtiön kanssa teitte puukaupan? (Voi rastittaa useamman, mikäli puukauppoja on tehty usean yhtiön kanssa)

- Metsäliitto
- Upm
- Stora Enso
- Biowatti
- Vapo
- Akonkoski
- Muu, mikä? _____

10. Mitkä ovat metsän ensisijaiset ja tärkeimmät käyttömuodot? (merkitse numeroin 1-3 kohtaa tärkeysjärjestyksessä, niin että 1 on tärkein)

- Taloudellinen tuotto
- Metsänhoito
- Oma käyttö (polttopuut ym.)
- Virkistyskäyttö (marjastus, metsästys ym.)
- Metsän suojelu
- Pankkitalletusta vastaava säästömuoto

11. Keräättekö kotitarvepuuta metsästänne?

(Kotitarvepuu tarkoittaa esim. polttopuutavaraa, rakennuspuutavaraa yms., joka menee omaan käyttöönne)

- Kyllä
- En

Mikäli vastasitte ”Kyllä”, niin mihin tarkoitukseen keräätte kotitarvepuuta?

12. Onko metsässänne hakattavaa tällä hetkellä?

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

13. Mielestäni nykyiset metsänhoitosuositukset ovat hyvät metsikön kehityksen kannalta.

- Samaa mieltä
- Osittain samaa mieltä
- En osaa sanoa
- Osittain eri mieltä
- Eri mieltä

- 14. Mielestäni koneellisen puunkorjuun työjälki on nykyään yleisesti hyvä-
lä tasolla?**
- Samaa mieltä
 - Osittain samaa mieltä
 - En osaa sanoa
 - Osittain eri mieltä
 - Eri mieltä
- 15. Mielipiteeni koneellisesta puunkorjuusta on vaikuttanut puunmyyn-
tiaikeisiini?**
- Kyllä
 - Ei
 - En osaa sanoa
- 16. Jos tekisin puunmyyntipäätöksen nyt, niin ratkaisevinta olisi?**
(merkitse numeroin 1 – 4 tärkeysjärjestyksessä, niin että 1 on tärkein)
- Puusta saatava paras hinta
 - Ostomiehen miellyttävä käytös
 - Puutavarayhtiö
 - Hyvä korjuutyön jälki
- 17. Olen tietoinen tämänhetkisistä puutavaran kanto/hankintahinnoista
Alavuden alueella?**
- Kyllä
 - En
- 18. Eri yhtiöillä on erilaiset mitta- ja laatuvaatimukset sekä niistä johtuvat
erilaiset hinnat. Onko ostajien välisen vertailun vaikeus ollut esteenä
puukaupan tekemiselle?**
- Kyllä
 - Ei
 - En osaa sanoa
- 19. Ovatko julkisuudessa olleet metsäyhtiöiden puukaupalliset kartelliepäi-
lyt ja tuomiot mielestänne heikentäneet puukaupan luotettavuutta?**
- Kyllä
 - Ei
 - En osaa sanoa
- 20. Pidättekö tarpeellisena, että Metsänhoitoyhdistys kilpailuttaa eri puu-
nostajien hinnat ja eri puutavaralajit, sekä valvoo puukaupan ehtojen
noudattamista ja korjuun asiallista toteutusta metsänomistajan puoles-
ta?**
- Kyllä
 - En
 - En osaa sanoa
- 21. Olen tietoinen metsäni hakkuumahdollisuuksista, sekä hoitotarpeista?**
- Kyllä
 - En